

โลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าจีน ในจังหวัดสมุทรสงคราม Globalization and Change of Chinese Shrines in Samutsongkhram Province

: เรือนแก้ว ภัทราบุประวัตติ
: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาการศึกษาทั่วไป
: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
: E-mail: puenkaew-pat@utcc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงครามที่อยู่ในกำกับดูแลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จำนวน 23 แห่ง โดยศึกษาแบบลึก 4 ศาลเจ้า การเก็บข้อมูลใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นสำคัญ บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอภาพรวมด้านจำนวนและที่ตั้งของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม บทบาทหน้าที่สำคัญของศาลเจ้าจีนในสมุทรสงคราม และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในศาลเจ้าจีน อันมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ในด้านบทบาทสำคัญพบว่า ศาลเจ้าจีนใน

บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้รับทุนสนับสนุนโดยมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย นำเสนอในงานประชุมวิชาการระดับชาติ เรื่อง “โลกาภิวัตน์กับความไม่มั่นคงในชีวิตชนบทสังคมวิทยาชนบทไทยสู่เวที ARSA ปักกิ่ง” จัดโดย คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมาคมสังคมชนบทแห่งประเทศไทย (ARSA) วันที่ 10-11 พฤษภาคม 2550 และนำเสนอในงานประชุมวิชาการระดับนานาชาติ Asian Rural Sociological Congress 2007 “Globalization, Competitiveness and Human Insecurity” ครั้งที่ 3 เมือง SANHE, CHINA. August 8-10, 2007 จัดโดย Asian Rural Sociological Association (ARSA) และ Institute of Urban Development and Environment (CASS)

จังหวัดสมุทรสงครามยังคงสามารถดำรงซึ่งเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จีน และบทบาทสำคัญของศาลเจ้าจีนในหลายด้านหลายประการ เช่น การเป็นที่พึ่งทางใจ การเป็นศาสนสถานที่ประดิษฐานรูปเคารพเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพนับถือของชาวจีน การเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมและเทศกาลสำคัญ การเป็นศาลเจ้าประจำตระกูล และการเป็นแหล่งศึกษาศิลปวัฒนธรรมจีนสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของทั้งชาวจีนและของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ การสูญหายหรือการปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรม/เทศกาล การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาคารศาลเจ้า การบริหารจัดการภายในศาลเจ้า บทบาทการเป็นศูนย์กลางทางสังคมของชาวจีน การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อกิจกรรมด้านต่างๆ ของศาลเจ้า การอนุรักษ์และการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม อาทิ อนุสาวรีย์ (งั่ว) การใช้ภาษาจีน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจีนให้คงอยู่และดำรงไว้ซึ่งบทบาทสำคัญ ได้แก่ ควรมีการตกแต่งอาคาร รวมทั้งอาณาบริเวณของศาลเจ้าให้สะอาด เรียบร้อยเป็นระเบียบตลอดเวลา ศาลเจ้าควรมีการจัดเทศกาลและพิธีกรรมที่ต่อเนื่องทุกปี ในด้านศิลปวัฒนธรรม ควรรวบรวมให้เป็นเอกลักษณ์ของศาลเจ้าในจังหวัดสมุทรสงคราม ศาลเจ้าแต่ละแห่งควรมีการบันทึกประวัติ ความเป็นมา พิธีกรรมที่สำคัญเป็นลายลักษณ์อักษร หน่วยงานของรัฐควรมีการสนับสนุนทางการเงินและบุคลากรเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมทางศาสนาเป็นไปด้วยความเหมาะสมและถูกต้องตามขนบธรรมเนียม

คำสำคัญ: พิธีกรรม ศาลเจ้าจีน กลุ่มชาติพันธุ์จีน ชาวจีน สมุทรสงคราม โลกาภิวัตน์

Abstract

This article is a part of the research entitled “*The Continuity and Change of Chinese Shrines in Samut Songkhram Province*,” focusing on 23 Chinese Shrines registered under the Department of Local Administration, Ministry of Interior. Among the 23 Chinese Shrines, 4 of them were chosen for an in-depth study. The research methodology is qualitative with emphasis on the following techniques: participant observation, semi-structured interview and focus group. This article aims to obtain an overall picture of the Chinese Shrines in Samut Songkhram Province, concerning their numbers and settings, their roles in the community, and the changes taken place to these shrines due to changes in economy, society, and cultures. In terms of the roles of the Chinese Shrines in the community, the findings reveal that they can help preserve the ethnic Chinese identity of people living in the community. Moreover, they are still considered as the places of spiritual

comfort, the places which house the sacred images of gods worshiped by the Chinese, the places for religious rituals and social events, the Clan Shrines, and the places for Chinese arts and cultural studies. The changes taken place to these Chinese Shrines in Samutsongkhram Province are closely related to the changes in the country's economy, society, and culture. This can be seen in some of the traditional rituals which have been adjusted to suit the modern society, while some, unfortunately, have died out. The shrines' architectural design and construction are also affected. Besides, changes can also be observed through the shrines' management and administrative systems, their roles as the community center for the Chinese, the community's participation in the activities organized at the shrines, and the conservation of Chinese arts and cultures, i.e. Chinese opera (Ngiu), and language use.

Based on these findings, some recommendations are offered on how to conserve and develop the Chinese Shrines in Samutsongkhram Province. For example, the shrines' physical appearance should be well maintained. The Shrines should organize religious rituals and other festivals every year. The shrines' historical accounts and important religious rituals should be documented. The government should provide more financial support and personnel so the religious rituals and other cultural activities can be appropriately organized.

Keywords: Rituals, Chinese Shrines, Ethnic Chinese, Chinese, Samutsongkhram, Globalization

สังคมไทยเป็นสังคมหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ประกอบด้วยผู้คนหลายเชื้อชาติ ศาสนาอาศัยอยู่ร่วมกัน การอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวได้ว่าการผสมกลมกลืน และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ยากที่ประเทศใดจะเทียบเคียงได้ ทำให้ทุกเชื้อชาติสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทย ชาวจีนนับว่ามีเป็น

จำนวนมากที่สุด และเป็นกลุ่มหนึ่งที่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ที่พวกเขาอพยพเข้ามา จนทำให้ลูกหลานในยุคปัจจุบันไม่แตกต่างจากชาวไทยที่สืบเชื้อสายมาแต่บรรพบุรุษเชื้อชาติไทย การผสมกลมกลืนทำให้พวกเขาเหล่านั้นกลายเป็นคนไทยในที่สุด ความรู้สึกขัดแย้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตจึงมีอยู่น้อย หรือแทบจะไม่ปรากฏเลย

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความประสานสอดคล้องของวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนสองชาติพันธุ์ก็ปรากฏความแตกต่างของวัฒนธรรมย่อยที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ซึ่งแสดงออกมาในด้านต่างๆ อย่างชัดเจน ทั้งด้านการดำเนินชีวิตภายในครอบครัว การใช้ภาษา การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ความคิด ความเชื่อที่มีต่อเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศิลปวัฒนธรรม

จากการที่ชาวจีนผู้ซึ่งอพยพไปอยู่ในดินแดนต่างๆ สามารถรักษามรดกวัฒนธรรมประเพณีของตนเองเอาไว้ได้อย่างต่อเนื่องจวบจนปัจจุบัน ถึงแม้บางแห่งจะลดความเข้มงวดไปบ้าง ทำให้คนจีนได้ชื่อว่าเป็นชนชาติที่ยึดมั่นในประเพณีวัฒนธรรมของตนเองเหนียวแน่นที่สุดในโลกชาติหนึ่ง และสัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรมประการหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่ปรากฏในทุกสังคมได้แก่ ศาลเจ้า

ศาลเจ้าเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญ เป็นเอกลักษณ์อยู่ควบคู่กับชาวจีนตลอดมานับตั้งแต่ยุคเริ่มแรกของการตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา การเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยในยุคแรกๆของชาวจีน นอกเหนือจากการหลีกเลี่ยงชนชั้นวรรณะ ความยากจนแร้นแค้น ความยุ่งยากวุ่นวายทางการเมืองด้วยอุดมการณ์ ความมุ่งมั่นอุทิศตนในการทำมาหากินเพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น การมาของชาวจีนยังนำเอาความคิด ความเชื่อ ความศรัทธาในเรื่องเกี่ยวกับเทพเจ้า วิญญาณ ศาสนาติดตัวมาอย่างสังคมใหม่ ทำให้พบศาลเจ้าซึ่งเป็นศาสนสถานที่ชาวจีนใช้ในการประกอบพิธีกรรมเป็นสถานที่กราบไหว้เทพเจ้า ตามคติความเชื่ออยู่

ทั่วไปในชุมชนชาวจีน ดังคำกล่าวซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า มีชุมชนชาวจีนที่ใด มักปรากฏศาลเจ้านั้น และจากการที่ชาวจีนมีการอพยพเข้ามาอยู่ในสังคมไทยมากขึ้น ทำให้พบศาลเจ้าถูกสร้างขึ้นกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปทั้งในกรุงเทพมหานคร และตามจังหวัดต่างๆ จำนวนมาก ดังจะพบจากการที่สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาถึงย่านที่อยู่ของชาวจีนที่ปะปนกับชาวไทยสมัยนั้นว่า “ย่านที่อยู่อาศัยของชาวจีน ตามสองข้างทางเดินมีศาลเจ้า ร้านเจ๊ก ช่างไม้ ต่อตู้ ต่อดู ฯลฯ” (พรพธน์ จันทโรนันทน์, ม.ป.ป.: 9) จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าศาลเจ้าจีนมีการสร้างกันอย่างแพร่หลาย เปิดเผย และมีจำนวนมาก จนสามารถเห็นได้ตามทางเดินหรือแหล่งที่มีชาวจีนอาศัยอยู่ตลอดเส้นทาง

ปัจจุบันมีการคาดประมาณว่ามีศาลเจ้าจีนในประเทศไทยจำนวน 20,000 แห่ง (ประยงค์ อนันท์วงศ์, 2540: 173) ส่วนศาลเจ้าที่ขึ้นทะเบียนกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีจำนวน 657 แห่งทั่วประเทศ (กรมการปกครอง, 2543: คำนำ) จำแนกตามภาค พบว่า ภาคกลางมีจำนวนศาลเจ้ามากที่สุด โดยกรุงเทพมหานครมีจำนวน 78 ศาล รองลงมา ได้แก่ นครปฐม ชลบุรี เพชรบุรี จันทบุรี ราชบุรี พระนครศรีอยุธยา สมุทรสงคราม สงขลา และระยอง ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ศาลเจ้าจะยังคงเปรี๊ยะเสมือนกับสัญลักษณ์ของชุมชนชาวจีนในสังคมไทย และยังสามารถดำรงไว้ซึ่งบทบาทและจุดมุ่งหมายสำคัญบางอย่างบางประการเอาไว้ได้อย่างต่อเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้ แต่จากการศึกษาที่ผ่านมาในงานหลายเรื่อง เช่น ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรม

ของชุมชนชาวจีน (สมบุญ สุธาสำราญ, 2530: 93-99) ความเชื่อชาวจีน (บรมพิลดี, 2533: 56) แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจีน ในการพัฒนาเมืองและชุมชนภูเก็ต (พงศ์สวัสดิ์ สระวาสิ, 2539: 101-103) บทบาทของศาลเจ้าจีนในการดำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จีน ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม (รตพร ปัทมเจริญ, 2544: บทคัดย่อ) และบูรณาการของเยาวชนจีนในประเทศไทย (พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, ม.ป.ป.: 55-73) สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด ความเชื่อของชาวจีนที่มีต่อศาสนา รวมทั้งปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อศาลเจ้าในด้านต่างๆ เช่น บทบาทและความสำคัญของศาลเจ้า โครงสร้างอาคารศาลเจ้า การบริหารจัดการ การขาดหายหรือการลดลงของความต่อเนื่องในการประกอบพิธีกรรม และการมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมของชุมชน เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ อาจจะนำมาซึ่งการสูญหายหรือความคลาดเคลื่อนของแนวคิดที่มีต่อศาลเจ้าในยุคของบรรพบุรุษ

จากสถานการณ์ดังกล่าว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในสังคมไทย ทำให้ผู้เขียนทำการศึกษาวิจัยเรื่องความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม (Continuity and Change of Chinese Shrines in Samutsongkhram Province) วัตถุประสงค์ของการวิจัยมี 3 ประการ ได้แก่ (1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม (2) ศึกษาถึงความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม และ (3) ศึกษาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่

มีต่อศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม ที่อยู่ในกำกับดูแลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จำนวน 23 แห่ง โดยศึกษาแบบลึก 4 ศาลเจ้า การเก็บข้อมูลใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์แบบลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นสำคัญ

ส่วนบทความเรื่องโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม (Globalization and Change of Chinese Shrines in Samutsongkhram Province) ที่นำเสนอในที่นี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม (Continuity and Change of Chinese Shrines in Samutsongkhram Province) มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอภาพรวมของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงครามในด้านจำนวนและที่ตั้ง บทบาทหน้าที่สำคัญของศาลเจ้าจีนในสมุทรสงคราม และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในศาลเจ้าจีน อันมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม

ในบทความแบ่งเนื้อหาสำคัญเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกจะกล่าวถึงจำนวนและที่ตั้งของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการปกครอง ส่วนที่สองเป็นการนำเสนอ บทบาทหน้าที่สำคัญของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม ส่วนที่สามเป็นการกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ของศาลเจ้าจีน อันมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ช่วงท้ายของบทความจะนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์ และการพัฒนาศาลเจ้าจีนเพื่อให้สามารถดำรงอยู่และคงไว้ซึ่งบทบาทที่สำคัญต่อไป

ศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม

สมุทรสงครามเป็นจังหวัดในภาคกลางที่มีศาลเจ้าจีนมากเป็นอันดับที่ 5 รองลงมาจากนครปฐม (53 แห่ง) เพชรบุรี (30 แห่ง) ราชบุรี (30 แห่ง) และพระนครศรีอยุธยา (25 แห่ง) ทั้งนี้ ไม่นับรวมกรุงเทพมหานครที่มีศาลเจ้า 79 แห่ง ศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรสงคราม ที่ขึ้นอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในช่วงที่ผู้วิจัยทำการศึกษา มีทั้งหมด 23

แห่ง แต่ปัจจุบันข้อมูลล่าสุดเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2549 (กรมการปกครอง, 2549: 1-2) จากการรวบรวมของฝ่ายงานทะเบียนศาลเจ้าทั่วประเทศพบว่า ศาลเจ้ามีจำนวนทั้งหมด 24 แห่ง เพิ่มขึ้นจำนวน 1 ศาล (ทั้งนี้ไม่รวมศาลเจ้าจีนที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในจังหวัดสมุทรสงคราม)

ศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงครามตั้งกระจายตามบริเวณต่างๆ ทั้งในเขตเทศบาลเมือง และนอกเขตเทศบาล ครอบคลุมทั้ง 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภออัมพวา และอำเภอบางคนที ดังต่อไปนี้

อำเภอเมือง	ชื่อศาลเจ้า	สถานที่ตั้ง	หมายเหตุ
	1. ศาลเจ้าแชลิ้ม	ซอยแหลมใหญ่ ต. แหลมใหญ่	เรียกอีกชื่อว่าศาลเจ้ากวนอู
	2. ศาลเจ้าชะฮุ้นตัว	ถ.ธรรมนิมิต ต.แม่กลอง	
	3. ศาลเจ้าไผ่จีตั้ง	ถ.ไชยพร ต.แม่กลอง	
	4. ศาลหลวงพ่อธรรมจักร	ถ.ราชญาติรักษา ต.แม่กลอง	ศาลเจ้าล่าสุดที่ขึ้นทะเบียนกับกรมการปกครอง
	5. ศาลเจ้าฮวยเนี้ย	ม. 3 ต.แหลมใหญ่	
	6. ศาลเจ้าอำมา	ช.ไชยพร ต.แหลมใหญ่	ศาลเจ้าแชลิ้ม
	7. ศาลเจ้าอำมา	ถ.วิชิตภักดี ต.แม่กลอง	
อำเภอบางคนที	8. ศาลเจ้าแม่ทับทิม	ถ.ปทุมมาลัย ต.แม่กลอง	เรียกอีกชื่อว่าฉื่อเล้งเก็ง
	9. ศาลเจ้าปูนเถ่ากง	ม. 6 ต.โรงหีบ	
	10. ศาลเจ้าจวนซุยเล่าเอี้ย	ม. 3 ต.บ้านปราโมทย์	ศาลเจ้าแชตั้ง
	11. ศาลเจ้าจูไหวเนี้ย	ม. ต.ดอนมโนราห์	
	12. ศาลเจ้าแม่อากาศ	ม. 7 ต.บางยี่รงค์	
	13. ศาลเจ้าไทเพ็งอ้วง	ม. 5 ต.บางกุ้ง	หรือศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
	14. ศาลเจ้าปูนเถ่ากง	ม. 6 ต.โรงหีบ	
	15. ศาลเจ้าจูบูยเนี้ย	ม. 3 ต.บางปราโมทย์	ชาวบ้านเรียกศาลอาเนี้ย
	16. ศาลเจ้าอากง	ม. 5 ต.จอมปลวก	
	17. ศาลเจ้าอำมา	ม. 2 ต.บางพระม	
อำเภออัมพวา	18. ศาลเจ้าปูนเถ่ากง	ม. 3 ต.บางนกแขวก	
	19. ศาลเจ้าพ่อโรงโชน	ม. 1 ต.จอมปลวก	
	20. ศาลเจ้าชีวกฮักตัว	ม. 7 ต.แควอ้อม	
	21. ศาลเจ้าเง็กเซ็งชำเปาเก็งเต็ง	ถ.ประชาอุทิศ ต.อัมพวา	ชื่อเรียกทั่วไปคือโรงเจอัมพวา
	22. ศาลเจ้าอาเนี้ย	ม. 7 ต.ท่าคา	
	23. ศาลเจ้ากวนอู	ม. 2 ต.เหมืองใหม่	
	24. ศาลเจ้าอาเนี้ย	ม. ต.แควอ้อม	หรือศาลเจ้าบางเกาะ

บทบาทหน้าที่ของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม

1. ศาลเจ้าเป็นสถานที่ที่เป็นที่พึ่งทางใจ

จุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของการสร้างศาลเจ้าจีนในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันของชาวจีน ก็เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ เพราะศาลเจ้าเป็นศาสนสถานที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ภายในศาลเจ้าจะมีการนำรูปเคารพของเทพเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่นับถือมาประดิษฐานให้ผู้คนเคารพสักการะกราบไหว้ อาทิ กิ้วอ๋วงฮุกโจ้ว (พระเจ้าเก้าองค์) พระพุทธเจ้า เจ้าแม่กวนอิม เทพเจ้ากวนอู เจ้าแม่ทับทิม เป็นต้น การนำเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวจีนศรัทธามาประดิษฐานในศาลเจ้าทำให้ผู้คนมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เมื่อผู้คนเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคสามารถมากราบไหว้บูชา ขอพรให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ ค้ำครองให้พ้นจากภัยอันตรายต่างๆ

จากการศึกษาวิจัยบทบาทด้านการเป็นที่พึ่งทางใจของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าศาลเจ้าที่สร้างโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจเนื่องจากการเดินทางออกนอกประเทศของชาวจีนในสมัยก่อนเป็นไปด้วยความยากลำบาก ต้องข้ามน้ำข้ามทะเล ฝ่าฟันอันตรายจากภัยธรรมชาติ และอุปสรรคต่างๆ จากประเทศจีนสู่ประเทศไทย หรือดินแดนอื่นๆ ที่ห่างไกลมายังจุดมุ่งหมายอย่างปลอดภัย ทำให้ชาวจีนรำลึกถึงบุญคุณของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พวกเขาเคารพนับถือหรือที่นำติดตัวมาจากบ้านเกิด จึงสร้างศาลเจ้าถวายเพื่อเป็นที่สถิตหรือประทับของเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พวกเขาเชื่อว่าดูแลคุ้มครองตลอดการเดินทางอาจจะไม่

ปรากฏชัดเจนในศาลเจ้าแห่งใดในจังหวัดสมุทรสงครามในปัจจุบัน รวมทั้งไม่ได้เป็นจุดมุ่งหมายหลักของชาวจีนที่ไปยังตามศาลเจ้าโรงเจในปัจจุบัน แต่ถ้าเป็นศาลเจ้าที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวจีนเคารพยึดถือ หรือสร้างเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจเมื่อบุคคลเผชิญปัญหาอุปสรรคต่างๆ ซึ่งอาจเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านการค้าขาย ด้านการดำเนินชีวิต หน้าที่การงานด้านสุขภาพ หรือปัญหาครอบครัวก็จะใช้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวให้ตนเองมีที่พึ่งทางใจ ศาลเจ้าประเภทนี้มีหลายแห่ง หรือกล่าวได้ว่าเป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งของทุกศาลเจ้าในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นศาลเจ้าขนาดเล็กหรือใหญ่ หรือศาลเจ้าเก่าแก่ที่มีอายุเป็นร้อยปี หรือศาลเจ้าที่สร้างขึ้นใหม่ ตัวอย่างเช่นศาลเจ้าแม่ทับทิม (ฉือเล้งเก็ง) ศาลอาเนี้ย หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า ศาลบางเกาะ ศาลเจ้าพ่อโรงโชน ศาลเจ้าจุ้ยเนี้ย ศาลเจ้าแม่อากาศ ศาลเจ้าไทเพ็งอ้วง ศาลเจ้าชิวฮักตั่ว ศาลเจ้าเจ็กเซ็ง ซ่าเปาเก็งเต็ง ศาลเจ้าอะซุนตั่ว ศาลเจ้าไผ่จี้ตั้ง ศาลเจ้าอามา (ตำบลแม่กลอง) ศาลเจ้างดงกล่าวมักจะมีผู้คนมากราบไหว้ บนบาน เทพเจ้าขอพรให้ตนเองสมประสงค์ในเรื่องต่างๆ และเมื่อได้ในสิ่งที่ต้องการก็จะมีการแก้บนด้วยเครื่องเซ่นไหว้ อาทิ หมู เป็ด ไก่ พวงมาลัย หรือจัดหามหฺรสพ อาทิ อุปรากรจีน (งิ้ว) หรือภาพยนตร์มาแสดงถวายเจ้างดงจะพบว่าศาลเจ้าบางแห่งมีงิ้วมาแสดงเพื่อแก้บนเป็นจำนวนหลายคืน เช่น ศาลอามาที่ตำบลแหลมใหญ่เคยมีงิ้วแก้บนนานเป็นเดือน ปัจจุบันศาลอามานับได้ว่าเป็นศาลเจ้าที่มีการแสดงงิ้วมากที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม

ศาลเจ้าจีนบางแห่งข้างต้นได้มีการอัญเชิญรูปเคารพมาจากประเทศจีน เพื่อมาประดิษฐานภายในศาลเจ้าโดยตรง เช่น ชาวจีนไหหลำที่สร้างบ้านเรือนริมแม่น้ำแม่กลองได้อัญเชิญเจ้าแม่จู๋โย้ยเนี้ยจากเมืองจินมาเป็นประธานภายในศาลเจ้าแม่ทับทิม ศาลเจ้าชิวฮกตั่วและฮะซุ่นตั่วได้มีการอัญเชิญก๊วอ้วงฮุกโจ้วจากเมืองจินประดิษฐานเป็นเทพประธานภายในศาลเจ้าเช่นเดียวกัน

จากการสัมภาษณ์ผู้ดูแลศาลเจ้าแต่ละแห่งพบว่าทุกศาลเจ้าที่ผู้วิจัยลงไปสำรวจ และเก็บข้อมูลกล่าวว่า ศาลเจ้าทุกแห่งจะเป็นที่ประดิษฐานของรูปเคารพและเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวจีนให้ความเคารพบูชา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวจีน ชาวจีนจะมาราบไหว้ ขอพรร่วมทั้งบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในเรื่องต่างๆ ตามวาระโอกาสและเทศกาลต่างๆ

ส่วนสาเหตุสำคัญของการยึดถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจในการเดินทางจากประเทศจีนสู่ประเทศไทยหรือดินแดนอื่นๆ ของชาวจีนเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันหรือในสังคมยุคโลกาภิวัตน์มีหลายประการ อาทิ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลให้มีการสำรวจเส้นทางการเดินทางที่ปลอดภัย สามารถระบุถึงสภาพภูมิประเทศที่ใช้ในการเดินทาง กระแสน้ำ ทิศทางลม สามารถพยากรณ์สภาพดินฟ้าอากาศในเส้นทางการเดินทางต่างๆ ได้ค่อนข้างแม่นยำ ความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้ผู้คนสามารถเลือกที่จะเดินทางด้วยยานพาหนะหลายประเภทที่ค่อนข้างมีความปลอดภัย สะดวก รวดเร็วกว่าเทียบกับอดีต โดยเฉพาะการเดินทางเรือที่ใช้ระยะเวลาเดินทางที่ยาวนานในเส้นทางที่คดเคี้ยว มีเกาะแก่ง และอันตรายจากภัยธรรมชาติและจากโรคภัยไข้เจ็บ

นานัปการ นอกจากนั้นในสังคมโลกาภิวัตน์หรือสังคมยุคโลกไร้พรมแดน ส่งผลให้โลกทั้งโลกมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังคมแต่ละสังคมมีการเชื่อมโยงในด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมทำให้การติดต่อระหว่างผู้คนต่างชาติพันธุ์ระหว่างสังคมเป็นไปได้ง่าย ไม่มีข้อจำกัดทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมืองดังเช่นอดีต ดังนั้นการเดินทางไปมาหาสู่หรือการตั้งถิ่นฐานที่ใดที่หนึ่งภายในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งจึงไม่ใช่เรื่องยากสำหรับผู้คนอีกต่อไป ขณะเดียวกันความทันสมัย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเปลี่ยนผู้คนในสังคมให้มีการใช้ชีวิตที่เร่งรีบ แข่งขัน มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญส่งผลให้ผู้คนเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตรูปแบบใหม่ ทั้งด้านหน้าที่การงาน ครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้เหตุการณ์พืงพาเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในฐานะเป็นที่พึ่งทางใจจึงแตกต่างไปจากอดีต

2. ศาลเจ้าเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาของชาวจีน

นอกเหนือจากการชาวจีนจะประกอบพิธีกรรมในบ้านเรือนตนเอง อาทิ การไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษในวันสำคัญๆ แล้ว ชาวจีนยังนิยมเดินทางไปยังศาลเจ้าซึ่งเป็นศาสนสถานที่ใช้ในการจัดงานประเพณีและเทศกาลสำคัญของจีน เช่น วันตรุษจีน วันสารทจีน (ชาวจีนเรียกว่าเทศกาลจงหยวนหรือตงจั้งโจ้ย) เทศกาลไหว้ขมจ่าง เทศกาลกินเจ เทศกาลขอบคุนพระเจ้าปลายปิ (ไป่เฟ่งอ้ง) วันฉลองครบรอบวันเกิด วันสำเร็จมรรคผลของเทพประธานหรือเทพองค์ต่างๆ ที่ประดิษฐานภายในศาลเจ้า เช่น เทพเจ้ากวนอู เจ้าแม่กวนอิม เป็นต้น

จากความสำคัญของศาลเจ้าซึ่งเป็นศาสนสถาน ที่เชื่อมโยงความคิด ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า และความศักดิ์สิทธิ์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติที่ชาวจีน เชื่อถือ ทำให้ชาวจีนมักเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม ภายในศาลเจ้า การเข้าร่วมพิธีกรรมในเทศกาลต่างๆ เสมือนเป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบกันเรื่อยมาในคน แต่ละรุ่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ตนเองและครอบครัว มีโชคลาภ นอกจากการไหว้เทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การไปศาลเจ้าของชาวจีนมักมีการเลี้ยงเซียมซีและ ปวงปวยเพื่อขอคำทำนาย

ปัจจุบันการมีส่วนร่วมของชุมชนอาจมีความ เข้มข้นแตกต่างกันไปในศาลเจ้าแต่ละแห่ง การเข้าร่วมในพิธีกรรมต่างๆ ของชาวจีนที่มีเป็นจำนวนมาก (บางแห่งมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมนับพันคน) มักปรากฏในเทศกาลสำคัญหรือเทศกาลประจำปี ของศาลเจ้าเพียงไม่กี่เทศกาล เช่น สารทจีน (ใน เทศกาลมักจะมีพิธีกรรมการทิ้งกระจาดวิญญาณ เพื่ออุทิศสิ่งของเครื่องใช้ให้ทั้งผู้ที่เสียชีวิต ผีไร้ญาติ และคนยากจน) เทศกาลกินเจและเทศกาลไหว้ ขอบคุนเทพปลายปี เป็นต้น ส่วนเทศกาลอื่นๆ มัก จัดเป็นการภายในและมีผู้เข้าร่วมพิธีจำนวนน้อย จนบางแห่งแทบไม่มีบุคคลภายนอกเข้าร่วมประกอบ พิธีกรรมเลย

3. ศาลเจ้าประจำตระกูล

บทบาทสำคัญอีกประการของศาลเจ้าจีนในอดีต ได้แก่ การเป็นศาลเจ้าประจำตระกูล การสร้างศาล เจ้าประจำตระกูลมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นที่กราบไหว้ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว และเป็นสถานที่พบปะ กลุ่มเครือญาติในตระกูลเดียวกัน ศาลเจ้าประจำ ตระกูลในจังหวัดสมุทรสงครามที่สำคัญ ได้แก่

ศาลเจ้ากวนอู (แช่ลิม) ศาลเจ้าอาม่า (แช่ลิม) ศาลเจ้าวงซวยเล่าเอี้ย (ประจำตระกูลตั้ง)

ปัจจุบันศาลเจ้าประจำตระกูลบางแห่งนอกจาก จะใช้เพื่อกราบไหว้บรรพบุรุษในตระกูลเดียวกันแล้ว ยังเปิดสำหรับบุคคลทั่วไปสามารถเข้าไปกราบไหว้ เทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในศาล โดยไม่มีการ แบ่งแยกตระกูลดังอดีต นอกจากนั้นศาลเจ้าประจำ ตระกูลบางแห่งยังเปิดเป็นที่สาธารณะสมบัติจัดเป็น สถานือนามัย ให้บริการรักษาสุขภาพเบื้องต้นแก่ ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง เป็นสถานศึกษาของ กรรมการศึกษานอกโรงเรียน และจัดแจกอาหารและ แจกทานข้าวของเครื่องใช้ (งานชีโกว) แก่ประชาชน ทั่วไปในเทศกาลสำคัญ เช่น เทศกาลกินเจ และ เทศกาลสารทจีน เป็นต้น

4. ศาลเจ้าที่เน้นความศักดิ์สิทธิ์โดยผ่าน คนทรง (เจ้าเข้าทรง)

ศาลเจ้าที่เน้นความศักดิ์สิทธิ์โดยผ่านคนทรง หรือเรียกทั่วไปว่าการทรงเจ้าเช่นทรงร่างเทพแห่งเจีย เทพนาจา เป็นต้น มักจะมีพิธีกรรมการทรงเจ้าเป็น ประจำการทรงเจ้าจะกำหนดเป็นตารางเวลาแน่นอน เช่น วันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ รายได้ส่วนใหญ่ที่ ใช้ภายในศาลเจ้าได้จากการเข้าทรงและการบริจาค จากสานุศิษย์หรือผู้ที่มีความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ ของเทพเจ้าผ่านร่างทรง

ในจังหวัดสมุทรสงครามมีศาลเจ้าในลักษณะ ดังกล่าวจำนวนหนึ่ง ส่วนใหญ่จะเป็นศาลเจ้าของ เอกชนที่ไม่ได้อยู่ในการกำกับดูแลของกรมการ ปกครอง เช่น ศาลเจ้านาจาซาไท้จื้อ ศาลอากง ศาลเจ้าปูนเต๋ากง และศาลเจ้าอาเนี้ย เป็นต้น

5. ศาลเจ้าเป็นแหล่งบันเทิงและสถานที่

พบปะสังสรรค์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

ศาลเจ้าจัดว่าเป็นแหล่งบันเทิงและแหล่งชุมนุมที่สำคัญของชาวจีนในชุมชนดังจะพบว่าในงานฉลองงานเทศกาล หรือวันสำคัญของทางศาลเจ้า ทางศาลเจ้ามักจะจัดการแสดงอุปรากรจีน (จิว) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความบันเทิงให้เทพเจ้าที่อยู่ในศาล และผู้คนที่มาชมการแสดง บางแห่งมีการจัดงานปีละหลายครั้ง ครั้งละหลายวัน หรืออาจมีติดต่อกันนานนับเดือน ทำให้ศาลเจ้าเป็นศูนย์กลางความบันเทิงที่ผู้คนจำนวนมากในชุมชนนับวันรอคอยที่จะไปร่วมงาน

นอกจากนั้น พบว่าศาลเจ้ายังเป็นสถานที่ที่มีบทบาทสำคัญทางสังคมและวัฒนธรรม เพราะเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ระหว่างกลุ่มทางสังคม ที่มาจากบรรพบุรุษชาติพันธุ์เดียวกัน ทุกกลุ่ม ทุกชนชั้น ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีสถานบรรดาศักดิ์ ร่ำรวย ยากจน หรืออยู่ในสถานภาพทางสังคมเช่นใด การมารวมตัวกันภายในศาลเจ้าในเทศกาลต่างๆ ของจังหวัดสมุทรสงครามจะพบเห็นถึงบรรยากาศของความเอื้อเฟื้อ เป็นมิตร และความเป็นพวกพ้อง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวจีน โดยบางกลุ่มมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวต่างๆ ทั้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ปัจจุบันและอดีต ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความเป็นเครือญาติ การติดต่อสื่อสารของชาวจีนสูงอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป ยังมีการสนทนาติดต่อกันโดยภาษาจีน โดยทั่วไปชาวจีนส่วนใหญ่ในจังหวัดสมุทรสงครามจะพูดภาษาจีนแต้จิ๋ว กระบวนการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มชาวจีน ทำให้ภาษาจีนถูกนำมาใช้ในหมู่ชาวจีนด้วยกันอีกครั้งภายในวัฒนธรรมไทยและการใช้ภาษาไทยที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในสังคม อีกส่วน

ก็จะถ่ายทอดไปสู่การเรียนรู้ของลูกหลานทางอ้อม

จากการที่ศาลเจ้าเป็นศูนย์กลางและศูนย์รวมความเชื่อที่ชาวจีนมีส่วนร่วมกัน จึงอาจนำมาซึ่งการทำให้ศาลเจ้าบางแห่งถูกนำมาเป็นที่ตั้งของสมาคม ชมรม สถานที่ติดต่อทางธุรกิจ หรือเป็นสถานที่สังสรรค์ของกลุ่มคนต่างๆ

6. ศาลเจ้าเป็นองค์กรการกุศลสงเคราะห์

ปัจจุบันศาลเจ้าจีนจำนวนมากนอกเหนือจากเป็นศาสนสถานประดิษฐานเทพเจ้าและประกอบพิธีกรรมตามเทศกาลสำคัญแล้ว ยังมีบทบาทเป็นองค์กรการกุศล สงเคราะห์ ช่วยเหลือผู้ยากจนและผู้ประสบภัยต่างๆ ความช่วยเหลืออาจจะอยู่ในรูปมูลนิธิต่างๆ เช่น มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง มูลนิธิข้า้วสงเคราะห์ มูลนิธิส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นต้น

ในจังหวัดสมุทรสงครามศาลเจ้าบางแห่ง เช่น วิหารเจียวเยี่ยงไต้ซึ่งพัฒนามาจากมูลนิธิสว่างเบญจธรรม (เม่งก๊กเชียงต้ว) ทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้เสียชีวิตที่ไร้ญาติ เก็บศพ นับว่าเป็นองค์กรการกุศลที่สำคัญของจังหวัดสมุทรสงคราม นอกจากนั้นยังมีศาลเจ้าอีกหลายแห่ง อาทิ ศาลเจ้าชีวฮกต้ว ศาลเจ้าเจ็กเซ่งซำเป่าแก๊งเต็ง เป็นต้น ทำหน้าที่เป็นองค์กรการกุศลช่วยเหลือสังคมเมื่อสังคมเผชิญวิกฤติหรือต้องการความช่วยเหลือ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ โดยบริจาคเงินสิ่งของอุปโภคบริโภคเพื่อการศึกษาให้โรงเรียน หรือหน่วยงานราชการต่าง ๆ

7. ศาลเจ้าเป็นสถานศึกษา

ในอดีตบทบาทสำคัญประการหนึ่งของศาลเจ้าจีน คือ เป็นสถานศึกษา ดังจะพบว่าศาล

เจ้าเงินในจังหวัดสมุทรสงครามหลายแห่งในอดีตมีฐานะเป็นโรงเรียนจีน มีการจัดการศึกษาและส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เยาวชนจีนทั้งภาษาไทยและภาษาจีน ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับประถมศึกษา รวมทั้งเป็นแหล่งในการสืบทอดศิลปวิทยาการจีนต่างๆ ให้บุตรหลานชาวจีน เช่น ภาษาจีน วรรณกรรมเรื่องเล่า แนวคิด ปรัชญาต่างๆ บางแห่งเปิดสอนอย่างไม่เป็นทางการผู้ทำหน้าที่สอนหนังสือมักเรียกทั่วไปว่า เฮียกงหรือซือกง ส่วนโรงเรียนที่เปิดสอนอย่างเป็นทางการ (มีใบอนุญาตก่อตั้ง) จะมีการจ้างครูทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวจีนมาสอนภายในบริเวณศาลเจ้า ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นกันห้องเป็นชั้นเรียน ระดับต่างๆ อย่างง่ายๆ

ปัจจุบันบทบาทด้านนี้ของศาลเจ้าหลายแห่ง
ลื่นไหลอย่างลื่นเชิง เช่น ศาลเจ้าชิวฮกตั่ว และ
ศาลเจ้าอะซุนตั่ว โดยเฉพาะที่อะซุนตั่วซึ่งในอดีต
เคยเปิดเป็นโรงเรียนจีนสอนหนังสืออย่างเป็นทางการ
ให้ลูกหลานชาวจีนที่อาศัยในละแวกศาลเจ้าและที่
อาศัยห่างไกลออกไปการเรียนการสอนจะสอนตั้งแต่
อนุบาลจนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีการว่า
จ้างครูชาวจีน (บางท่านสามารถพูดได้ทั้งภาษาไทย
และภาษาจีน) มาสอนทุกระดับชั้น แต่ปัจจุบัน
ศาลเจ้าได้ยุติบทบาทการเป็นโรงเรียนจีนลง เหลือ
บทบาทสำคัญเพียงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม
ทางศาสนา

การเปลี่ยนแปลงบทบาทของศาลเจ้า ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นสถานศึกษานับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญซึ่งเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม ถ้าเทียบกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านอื่นๆ ส่วนสาเหตุที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงมีหลายประการตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงทางนโยบายทางด้านการเมือง (รัฐบาล

มีการใช้กฎระเบียบเข้มงวดโรงเรียนจีน หรือศาลเจ้า
ที่เปิดสอนภาษาจีนด้วยเกรงว่าศาลเจ้าหรือโรงเรียน
จีนจะเป็นแหล่งซ่องสุม หรืออบรมสั่งสอนระบอบ
การปกครองแบบคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นการปกครอง
ที่ขัดแย้งกับรัฐบาลไทย) การเปลี่ยนแปลงทาง
สังคม (เนื่องด้วยจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ทำให้
พื้นที่คับแคบจำเป็นต้องขยายไปที่อื่น การเปิดการ
เรียนการสอนของโรงเรียนรัฐบาลซึ่งระบุให้ลูกหลาน
จีนที่เกิดในไทยและได้รับสัญชาติไทยต้องเข้าเรียน
ในโรงเรียนตามการศึกษาภาคบังคับ ทำให้การส่ง
ลูกหลานเรียนในโรงเรียนจีนเริ่มลดลง เป็นต้น) รวม
ถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการกลืน
กลายทางสังคม วัฒนธรรม ภายในกลุ่มชาวจีนที่
เกิดขึ้นอย่างยาวนานในสังคมไทย

**8. ศาลเจ้าเป็นแหล่งที่มาของอาชีพ ธุรกิจ
เกี่ยวกับศาลเจ้าและการว่าจ้างแรงงานภายใน
ชุมชน**

ศาลเจ้ามีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจทั้งในระดับชุมชนและระดับสังคม เป็นแหล่งที่มาของการว่าจ้างแรงงาน และการแพร่สะพัดทางการเงินในกลุ่มชาวจีน เป็นที่มาของธุรกิจบางประเภท ดังจะพบว่า ธุรกิจขนาดใหญ่หลายประเภทมีรายได้จำนวนมากมาจากศาลเจ้า เช่น ธุรกิจการแสดง อาจจะเป็นจิว หรือภาพยนตร์ที่ทางศาลเจ้าจัดแสดง ถวายเทพเจ้าภายในศาลหรือเพื่อแก้บนตามที่บนบานกับเทพเจ้าในศาล ธุรกิจเกี่ยวกับเครื่องไหว้ อาทิ ฐูป เทียน กระดาษไหว้เจ้า ธุรกิจเกี่ยวกับการรับจัดโต๊ะจีนหรือรับจัดทำอาหาร แม่ครัว พนักงานทำความสะอาด

นอกจากนั้นยังปรากฏธุรกิจย่อยหรือการค้าย่อยรอบๆ ศาลเจ้าเมื่อมีเทศกาลสำคัญ เช่น เทศกาลกินเจ หรือพิธีทิ้งกระจาด หรือเมื่อมีการจัดแสดงงิ้วซึ่งอาจจะติดต่อกันหลายสิบคืน ก็จะปรากฏการค้าย่อยที่มีพ่อค้าแม่ค้าขายจีนนำอาหาร หรือหอบของกินมาขายให้ประชาชนที่มาไหว้หรือมาชมการแสดงต่างๆ หน้าโรงงิ้ว ลักษณะดังกล่าวนำมาซึ่งการกระจายรายได้ในชุมชน ซึ่งต่อมาค่อยๆ ลดลงและหายไปพร้อมๆ กับกลุ่มชาวจีนที่เคยนิยมดูงิ้ว

ในยุคที่งิ้วเฟื่องฟูซึ่งมีสาเหตุหลายประการ เช่น แหล่งความบันเทิงในสมัยก่อนมีน้อย ผู้ที่มาศาลเจ้าซึ่งเป็นชาวจีนอพยพ หรือชาวจีนรุ่นก่อนนิยมชมชอบการแสดงงิ้วซึ่งเป็นความบันเทิงประเภทเดียวที่พวกเขาสามารถติดตามได้อย่างสนุกสนาน ทั้งในด้านการแสดง และอรรถรสทางด้านภาษา งิ้วเป็นการแสดงที่ทำให้ชาวจีนสนุกสนาน ลดความรู้สึกท้อหวาดคิดถึงบ้านเกิด ทำให้เกิดชุมชนที่รวมผู้คนที่มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้ธุรกิจหน้าโรงงิ้วเฟื่องฟูตามไปด้วย จากปรากฏการณ์ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสรุปว่าศาลเจ้ามีบทบาทสำคัญทางด้านธุรกิจ ทำให้เกิดการแพร่สะพัดทางการเงินในชุมชนและสังคม ตั้งแต่ธุรกิจรายย่อยซึ่งมีเงินทุนไม่มากจนถึงธุรกิจรายใหญ่ซึ่งต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก

นอกจากนั้นศาลเจ้าบางแห่งยังเป็นแหล่งในการระดมเงินทุนที่ได้จากผู้มีจิตกุศล หรือจากการบริจาคเพื่อการกุศล หรือเพื่อการสังคมสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ หรือเพื่อซ่อมแซมศาสนสถานอันเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวจีนในชุมชน ศาลเจ้าบางแห่งในแต่ละปีได้รับเงินจากการบริจาคนับล้านบาท

จนทำให้บางแห่งสามารถสร้างเป็นองค์การกุศลหรือมูลนิธิที่มีเงินและมีผู้คนเกี่ยวข้องจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม โลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การกลืนกลายทางสังคม รวมทั้งความล้มเหลวของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ทำให้บรรพบุรุษชาวจีนไม่สามารถสืบทอดความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมในด้านของความรู้ความเข้าใจในด้านต่างๆ ทั้งที่เป็นนามธรรมและสัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรม (ภาษาจีน) ให้คนรุ่นลูกหลาน ทำให้ชาวจีนรุ่นใหม่ยุคหลังถอยห่างจากศาลเจ้าโรงเจ ทำให้เกิดเป็นช่องว่างในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทั้งในทางศาสนา พิธีกรรม และกิจกรรมทางด้านบันเทิง ดังเห็นได้ชัดในส่วนของการแสดงอุปรากรจีนที่ไม่เป็นที่นิยม ถ้าเทียบกับการแสดงรูปแบบใหม่ที่เข้าถึงได้ง่าย และสามารถจะติดตามได้อย่างเข้าใจ ปรากฏการณ์ดังกล่าวปรากฏทั่วไปในศาลเจ้าโรงเจปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่บางประการของศาลเจ้าจีน อันมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์

1. การเปลี่ยนแปลงในส่วนของพิธีกรรมและเทศกาล

1.1 การเพิ่มเติมและลดทอนเทศกาล/พิธีกรรมบางส่วน

จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้ดูแลศาลเจ้า (โกวเนี่ย) ผู้จัดการศาลเจ้า และกรรมการศาลเจ้า

เกี่ยวกับเทศกาลและพิธีกรรมที่ดำเนินภายในศาลเจ้าแต่ละแห่ง พบว่าศาลเจ้าแทบทุกแห่งพยายามจะรักษาพิธีกรรมที่เคยมีมาแต่อดีตให้ดำรงอยู่สืบต่อไปชั่วลูกหลาน โดยไกวเนี้ย (นักบวชหญิง) แห่งหนึ่งกล่าวว่าพยายามจะจัดเทศกาลทุกเทศกาลที่เคยจัดโดยไกวเนี้ยรุ่นก่อนให้อยู่ตลอดไป ส่วนเทศกาลที่ไม่เคยจัดก็จะไม่มีความคิดในการจัดเพิ่มขึ้นมา ในส่วนของขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ปัจจุบันจะกระทำโดยพระจีนหรือพระญวนซึ่งนิมนต์มาจากวัดญวน สะพานขาว และวัดกุศลสมาคร กรุงเทพมหานครหรือจากวัดศรีทธาโยมพานิชวราราม จังหวัดสมุทรสาคร หรือบางปีก็นิมนต์มาจากวัดถ้าเขาน้อย จังหวัดกาญจนบุรีโดยการประกอบพิธีกรรมจะจัดครบถ้วน ซึ่งไม่แตกต่างจากศาลเจ้าอื่นๆ ถ้าจะมีการตัดลดก็จะเป็นในส่วนของการแสดงมหรสพ (งิ้ว) ที่นำมาแสดงถวายเทพเจ้าที่ลดจำนวนหรือเทศกาลน้อยลง

ในงานวิจัยพบว่า การลดลงของการแสดงอุปรากรจีน (งิ้ว) ที่ปรากฏแทบทุกศาลเจ้าในจังหวัดสมุทรสงครามมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมทั้งในส่วนของความคิด ความเชื่อของชาวจีน กระบวนการขัดเกลาในด้านภาษา (จีน) ความสะดวกสบายของแหล่งบันเทิงสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นช่วงหลัง รวมทั้งเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สามารถส่งความบันเทิงตรงถึงบ้าน อาทิ โทรทัศน์ วีดีโอ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ดังจะพบจากการที่กรรมการระบุนสาเหตุที่ทำให้ศาลเจ้าตัดลดหรือยกเลิกการแสดงงิ้ว ดังต่อไปนี้ ศาลเจ้าเป็นศาสนสถานที่มีค่าใช้จ่าย ทำให้ต้องประหยัดและลดค่าใช้จ่ายในส่วนที่ไม่จำเป็นลงไป ค่าใช้จ่ายที่ใช้จ้างคณะงิ้วมีราคาค่อนข้างสูง (ช่วงเทศกาล

ค่าจ้างคณะงิ้วอาจสูงถึง 20,000-30,000 บาทต่อคืน) คนดูงิ้วปัจจุบันมีจำนวนลดลง บางแห่งการแสดงแทบไม่มีบุคคลภายนอกเข้าร่วมชม หรือถ้ามีสามารถนับจำนวนคนได้ เพราะมีจำนวนไม่กี่สิบคน ซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อนที่มีชาวจีนนับร้อยเข้าชมในแต่ละคืน กรรมการศาลเจ้าหลายแห่งให้เหตุผลตรงกันว่า สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ไม่ได้มีผู้มาดูงิ้วหรือผู้ชมงิ้วน้อยมากในแต่ละศาล เพราะชาวจีนที่นิยมการดูงิ้วรุ่นเก่าเสียชีวิตลงหรือกลายเป็นคนสูงอายุ ทำให้ไม่สามารถเดินทางมาชมการแสดงได้ ขณะที่ลูกหลานรุ่นหลังก็ไม่นิยมดูงิ้ว ส่วนสาเหตุสำคัญอื่นๆ นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นที่ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่นิยมดูงิ้ว คือ ข้อจำกัดทางภาษา เพราะความไม่เข้าใจในภาษา จึงทำให้การดูขาดอรรถรส และขาดความเข้าใจในเรื่อง

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกรรมการของศาลเจ้าบางแห่งทำให้ผู้วิจัยทราบว่า เทศกาลบางเทศกาลที่ศาลเจ้าเคยจัด บางปีหรือเป็นระยะเวลาหลายปีทางศาลเจ้าบางแห่งก็ไม่ได้มีการจัด ทำให้การจัดเทศกาลและพิธีกรรมบางอย่างไม่ได้มีการดำเนินอย่างต่อเนื่อง

ส่วนผู้จัดการของศาลเจ้าแห่งหนึ่งกล่าวว่า โดยทั่วไปในการประกอบพิธีกรรมจะดำเนินตามที่เคยจัดต่อๆ กันมา ไม่มีการลดขั้นตอนหรือพิธีกรรมแต่อาจจะมียุทธวิธีบางอย่างที่เพิ่มขึ้นมาซึ่งทำให้ศาลเจ้าแห่งนี้แตกต่างจากที่อื่นๆ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของพิธีกรรมในเทศกาลนี้ (เทศกาลกินเจ) ซึ่งมีเพียงแห่งเดียวในจังหวัดสมุทรสงคราม ส่วนอีกศาลเจ้าที่มีอายุ 112 ปี (นับถึงปี 2549) กล่าวว่าทางศาลเจ้ามีการประกอบพิธีกรรมดังที่เคยจัดมาเหมือนในอดีต ไม่มีการลดขั้นตอน การดำเนิน

พิธีกรรมจะทำโดยฆราวาสตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน ขณะนี้ศาลเจ้าแห่งนี้มีสาขาทั่วประเทศ 20 แห่ง มีชื่อเสียงทางด้านการรับจัดพิธีงเด็ก เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในประเทศไทยว่าเป็นศาลเจ้าที่มีชื่อเสียงโด่งดังที่สุดในการจัดพิธีงเด็ก เคยไปจัดงเด็กในงานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชินี (สมเด็จพระย่า) ของปวงชนชาวไทยครั้งเสด็จสวรรคต

ในอดีตศาลเจ้าแห่งนี้จะมีผู้มาว่าจ้างในการจัดพิธีงเด็กไม่ต่ำกว่าเดือนละ 20 งาน บางเดือนอาจมีถึง 27 งาน แต่ปัจจุบัน (2549) การจัดพิธีงเด็กลงน้อยลงเหลือเพียง 10-13 งานต่อเดือน ปัจจุบันศาลเจ้าแห่งนี้จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญโดยเฉพาะเทศกาลกินเจเพราะในช่วงเทศกาลจะมีรถทัวร์ (ทัวร์ธรรมะ) จากทั้งกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงจำนวนมากแวะมากราบไหว้เทพเจ้าและร่วมรับประทานอาหารเช้าที่ทางศาลเจ้าเตรียมไว้ บางวันมีรถทัวร์ถึง 80 คัน และรถตู้รับร้อยคัน จากคำให้สัมภาษณ์ดังกล่าว ทำให้สรุปถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้

1. ศาลเจ้าบางแห่งมีการยกเลิกการจัดเทศกาลบางเทศกาลที่เคยจัดมาในอดีตหรือการจัดเทศกาลทำอย่างต่อเนื่อง เช่น เทศกาลสารทจีน เทศกาลกินเจ

2. ศาลเจ้าบางแห่งมีการเพิ่มพิธีกรรมบางอย่างเพื่อเป็นเอกลักษณ์ของศาลเจ้าแห่งนั้น เช่น พิธีการเวียนเทียน พิธีการแห่เทพเจ้าในเทศกาลกินเจ การเป็นศูนย์กลางประกอบพิธีงเด็ก และดนตรีบรรเลงเงิน การประกอบพิธีกรรมโดยฆราวาส

3. การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่เดิมสามารถประกอบพิธีโดยผู้ถือศีล (ชีวกง) หรือนักบวช

ชาย (ชีอู) หรือนักบวชหญิง (ชีอู่หรือโกวเนี้ย) ที่อาศัยในศาลเจ้า แต่ปัจจุบันการประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่ต้องอาศัยพระญาณหรือพระจีนในกรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดใกล้เคียงอื่นๆ เช่น สมุทรสาคร กาญจนบุรีเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม

4. ศาลเจ้าหลายแห่งมีการเพิ่มเทพเจ้าภายในศาลเจ้า โดยบางแห่งมีการนำพระพุทธรูปที่มีการประดิษฐานในวัดไทยทั่วไปประดิษฐานในศาลเจ้าจีน คู่กับเทพเจ้าองค์อื่นๆ บางแห่งมีการนำพระพุทธรูปมาประดิษฐานเป็นเทพประธานควบคู่กับเทพประธานดั้งเดิมในศาล เป็นต้น

จากข้อมูลที่ได้จากคำบอกเล่าของกรรมการศาลเจ้าข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนหลายประการที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ศาลเจ้าบางแห่งไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้เหมือนแต่เดิม แต่ต้องไปหยิบยืมหรือเชิญผู้ประกอบพิธีกรรมหรือนักสวดมาจากศาลเจ้าอื่นๆ ทั้งที่อยู่ภายในจังหวัดและภายนอกจังหวัด นอกจากนั้นยังพบว่ามีการผสมผสานความคิดเห็นเชื่อทางศาสนาระหว่างผู้คนสองกลุ่มชาติพันธุ์เกิดขึ้นจนแทบจะแยกกันไม่ออกในบางศาลเจ้า การปรับตัวของศาลเจ้ามีจุดมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งเดียวกันกับผู้คนในชุมชนและสังคมใหญ่ ด้านหนึ่งที่แสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมคือ การที่ศาลเจ้าจีนมีการนำพระพุทธรูปที่มีการประดิษฐานในวัดไทยทั่วไปมาประดิษฐานในศาลเจ้าจีนคู่กับเทพเจ้าจีนองค์อื่นๆ หรือนำมาเป็นเทพประธานควบคู่กับเทพประธาน (จีน) เดิม

นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงโดยมีการเพิ่มเทพเจ้าภายในศาลเจ้าโรงเจหลายแห่งสะท้อนให้

เห็นถึงความคล้ายคลึง การผสมผสานแนวคิดทางศาสนาแบบมหายานและหินยานในกลุ่มสังคม ความเชื่อความศรัทธาในรูปเคารพที่ไม่มีความแตกต่างระหว่างชาวจีน ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทย ปรากฏการณ์ดังกล่าวด้านหนึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงของชาวจีนให้เข้ากับความคิด ความเชื่อของชาวไทยภายในบริบทของสังคมไทยที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การยอมรับวัฒนธรรม (ทางศาสนา) ของกลุ่มคนต่างสังคมโดยความสมัครใจ การทำให้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากจะก่อให้เกิดการลดความแตกต่างทางชาติพันธุ์ยังทำให้เกิดความกลมกลืนในชุมชนที่อาศัยร่วมพื้นที่หรือสังคมเดียวกัน ข้อดีเกี่ยวกับคุณลักษณะของชาวจีนดังกล่าว ปรากฏในงานเขียนสำคัญหลายชิ้น

1.2 การเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการไหว้เจ้า

การไหว้เทพเจ้าจัดว่าเป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันตามธรรมเนียมภายในศาลเจ้าจีน คือ ทุกแห่งจะต้องมีการไหว้ถวายน้ำชาแก่เทพเจ้า ทุกองค์อย่างน้อยวันละ 2 ครั้งโดยทั่วไปจะเป็นช่วงตอนเช้ามืดและตอนบ่าย ส่วนวันพระจีนคือขึ้นหนึ่งค่ำและวันขึ้นสิบห้าค่ำ (ชาวจีน เรียกว่า วันชิวอิก กับจิบโหวง) จะมีการไหว้ข้าวพระ (สุกปุง) กับข้าวเจ 5 อย่าง และผลไม้ 5 อย่างพิเศษเพิ่มขึ้น (ส่วนใหญ่เป็นผลไม้ตามฤดูกาล อาทิ ส้ม แอปเปิ้ล เงาะ สาลี่ ชมพู ลำไย เป็นต้น) แต่ปัจจุบันพบว่า ศาลเจ้าบางแห่งไม่ได้มีการถวายอาหาร หรือผลไม้เพิ่มเป็นพิเศษ จะมีก็เพียงถวายน้ำชาตามปกติเท่านั้น นอกจากนั้นศาลเจ้าบางแห่งก็ไม่ได้มีการถวายแม้กระทั่งน้ำชาในแต่ละวัน กรณีนี้มักเกิดขึ้นในศาลเจ้าที่ไม่มีนักบวชหรือผู้ถือศีลอาศัยอยู่เป็นประจำ จะมี

เพียงผู้เฒ่าที่ทางศาลเจ้าจ้างให้ช่วยดูแล และมักจะไม่ได้อาศัยอยู่ภายในศาลเจ้าประจำจึงไม่เคร่งครัดในการไหว้ หรือไม่เคยสืบทอดพิธีการไหว้ในวันสำคัญดังกล่าว นอกจากนั้นมิสาเหตุมาจากผู้เฒ่าศาลเจ้าบางแห่งซึ่งเป็นชาวไทยแท้ถูกว่าจ้างให้มีหน้าที่เฝ้าศาลขาดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และต้องแท้ในความสำคัญของการไหว้ประจำวันหรือในวันพระจีน ทำให้ลดความสำคัญของการไหว้เทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงไป ซึ่งแตกต่างจากชาวจีนที่ค่อนข้างจะเคร่งครัดและยึดมั่นพิธีกรรมการไหว้ตามบรรพบุรุษที่จะมีการไหว้ผลไม้ในวันพระจีนตามบ้านอย่างสม่ำเสมอ เพราะเห็นว่าเป็นวันสำคัญในหนึ่งเดือนที่ควรมีการแสดงความเคารพในเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พวกเขาเคารพนับถือเป็นที่พึงทางใจ

จากการสัมภาษณ์กรรมการและผู้จัดการศาลเจ้าแห่งหนึ่งในอำเภออัมพวาพบว่า การเปลี่ยนแปลงการไหว้ภายในศาลเจ้าแห่งนี้ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงในคนเฒ่าศาล 3 รุ่น โดยรุ่นแรก คนเฒ่าจะมีการไหว้เจ้าทุกวัน และมีการจัดผลไม้เพิ่มวันพระจีน คนเฒ่ารุ่นต่อมา มีการจัดของไหว้บ้างไม่จัดไหว้บ้าง สุดท้ายปัจจุบันภายในศาลเจ้าไม่มีการจัดของไหว้ไม่ว่าจะเป็นวันธรรมดาหรือวันพระจีน สาเหตุสำคัญที่กรรมการศาลเจ้าจะเลยเพิกเฉยจนทำให้พิธีกรรมการไหว้ขาดหายไปภายในศาลเจ้าจีน เพราะกรรมการมองว่าปัจจุบันคนเฒ่าศาลเจ้าที่ไว้ใจได้หายาก ค่าตอบแทนสำหรับผู้เฒ่าศาลคิดเป็นจำนวนที่ไม่มาก และศาลเจ้าไม่ได้เปิดให้ผู้คนกราบไหว้ทุกวัน

1.3 การเปลี่ยนแปลงจำนวนของเซ่นไหว้

เนื่องด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจ และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ทำให้ศาลเจ้าบางแห่งมีความ

ต้องการจะลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น วิธีการหนึ่ง คือ การลดจำนวนของเช่นไหว่ เช่น ในวันพระจีน เคยถวายอาหารเจ หรือผลไม้ 5 ชนิดก็ลดลงเหลือ 3 ชนิด ส่วนบางแห่งถึงแม้จะไม่ได้ลดจำนวนแต่ลดปริมาณน้อยลง ตัวอย่างความต้องการลดจำนวนของไหว่เคยปรากฏในศาลเจ้าขนาดใหญ่ที่มีอายุเก่าแก่แห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม กรรมการศาลเจ้าต้องการจะลดจำนวนของไหว่ โดยจะจัดไหว่รวมเป็นที่เดียวกันโดยวางของไหว่ไว้ที่แท่นเทพประธานของศาลเพียงแท่นเดียว (ไม่แยกตามแท่นที่ประทับของเทพเจ้าแต่ละแท่นซึ่งมีจำนวนมาก) แต่เมื่อทำการปะวายุขอความยินยอมจากเทพภายในศาล ปรากฏว่าเทพเจ้าไม่ยินยอม ทางศาลเจ้าจึงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือยุบรวมเป็นการไหว่แท่นเดียวได้

ในงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ปัจจุบันผู้ดูแลศาลเจ้าโรงเจส่วนใหญ่ยังคงถวายเครื่องเช่นไหว่เทพเจ้าตามแท่นบูชาทุกแท่นในกรณีศาลเจ้ามีแท่นบูชาเทพเจ้าหลายแท่นเหมือนเดิม ไม่มีการยุบรวมเป็นแท่นใดแท่นหนึ่งเพียงแท่นเดียว

2. การเปลี่ยนแปลงในด้านการบริหารจัดการ

ในอดีตการบริหารจัดการของศาลเจ้าจีนจะอยู่ในรูปคณะกรรมการ วาระการทำงานจะเป็นปีต่อปี โดยจะมีการเลือกกรรมการทุกปี แต่ปัจจุบันกรรมการของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงครามแทบทุกแห่งดำรงตำแหน่งแบบไม่มีวาระหรือมักจะดำรงตำแหน่งมากกว่าหนึ่งปี บางแห่งกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของประธาน 4 ปี ถึงจะมีการคัดเลือกท่านอื่น ในส่วนคุณสมบัติของกรรมการพบว่า กรรมการ

ของศาลเจ้าส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนจีนที่มีฐานะดี ร่ำรวย เป็นเจ้าของกิจการ มีหน้ามีตาในสังคมหรือในชุมชนอาศัยในแม่กลองหรือแถบย่านที่ศาลเจ้าตั้งอยู่ ตัวอย่าง ศาลเจ้าแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองปัจจุบัน (2549) มีกรรมการทั้งสิ้นจำนวน 13 ท่าน ทั้งหมดล้วนแต่ประกอบอาชีพประมงหรือเป็นเจ้าของกิจการประมง ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่าเจ้าแกเรือลาก

สาเหตุสำคัญที่ทำให้กรรมการส่วนใหญ่ของศาลเจ้าโรงเจมีฐานะดีขึ้นร่ำรวย เป็นเจ้าของธุรกิจส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ เพราะบทบาทสำคัญประการหนึ่งของกรรมการศาลเจ้า คือ เป็นผู้บริจาคที่สำคัญหรือเป็นผู้บริจาครายใหญ่ให้ศาลเจ้าเมื่อศาลเจ้ามีงานหรือเทศกาลสำคัญ ดังจะเห็นจากการให้สัมภาษณ์ของกรรมการศาลเจ้าทุกแห่งที่กล่าวว่า นอกเหนือจากกรรมการจะมีหน้าที่ประชุมเพื่อกิจการของศาลเจ้า ระดมเงินทุนหรือสิ่งของบริจาคตามบ้านเรือนหรือร้านค้าชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนในการจัดงานในเทศกาลสำคัญ เช่น เทศกาลกินเจ เทศกาลสารทจีน พิธีกรรมทิ้งกระจาดวิญญาณ หรืองานไหว่ขอบคุณเทพเจ้าปลายปี (ไปเผ่งอ้ง) มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาที่จัดขึ้นตามวาระโอกาสวัน/เทศกาล ดูแล ตรวจตรา และปรับปรุงศาลเจ้าให้อยู่ในสภาพที่สวยงาม มีระเบียบเรียบร้อยเป็นที่ศรัทธาของผู้คนทั่วไป หน้าที่สำคัญอีกประการ คือ กรรมการมีหน้าที่ร่วมกันเฉลี่ยออกเงินบริจาค กรณีที่เงินที่ได้รับบริจาคไม่พอเพียงกับค่าใช้จ่าย เช่น ถ้าค่าใช้จ่ายในการจ้างจ้วมาแสดง 3 วัน ราคา 80,000 บาท ทางศาลเจ้าเรียไ้เงินจากผู้มีจิตศรัทธาได้ 20,000 บาท กรรมการก็ต้องช่วยกันสมทบอีก 60,000 บาท เป็นต้น นอกจากนั้นจะพบว่าใน

บางเทศกาลมีการกำหนดให้ผู้ที่ต้องการจะใกล้ชิดกับเทพเจ้าโดยอยู่ในตำแหน่งสำคัญของพิธีกรรม เช่น ผู้ถือกระดาษรูป จะต้องบริจาคเป็นจำนวนเงินนับหมื่นบาท โดยทั่วไปบุคคลที่ระบุทำหน้าที่ดังกล่าวมักจะเป็นกรรมการ ซึ่งเป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

สาเหตุสำคัญที่ทำให้กรรมการส่วนใหญ่ เช่น ศาลเจ้าเง็กเซ็งชำเป่าเก็งเต็ง (โรงเจอัมพวา) ชิวฮักตัว โฟ่วจีตัง ศาลเจ้าแม่ทับทิม ศาลเจ้าพ่อโรงโชนมีการดำรงตำแหน่งถาวร หรือดำรงตำแหน่งมากกว่า 1 ปี มีดังต่อไปนี้

1. บุคคลที่อุทิศตนเข้ามาเป็นกรรมการมักจะเป็นบุคคลเดิม หรือแม้จะมีสลับเปลี่ยนบ้างในบางปี แต่ปีต่อไปก็มักสลับสับเปลี่ยนเป็นคนกลุ่มเดิม

2. บุคคลที่สมัครใจมาเป็นกรรมการของศาลเจ้ามีจำนวนลดลง โดยเฉพาะศาลเจ้าที่อยู่ห่างไกลและไม่ได้แวดล้อมด้วยชุมชนชาวจีน ทำให้ไม่สามารถเลือกกรรมการได้เหมือนก่อน

3. การเป็นประธานหรือกรรมการต้องมีความพร้อมในหลายด้าน ทั้งด้านความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อการทำงานให้เทพเจ้าและศาลเจ้า เศรษฐกิจ (พร้อมที่จะบริจาคเงินให้ศาลเจ้า) และสังคม (อาจประกอบด้วยควมมีหน้ามีตา มีชื่อเสียง) เพราะความมีชื่อเสียงของกรรมการสามารถจะชักจูงและเชิญชวนให้ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคสิ่งของ ทรัพย์สิน และเข้าร่วมในพิธีกรรมและเทศกาลได้ ดังนั้นบทบาทของกรรมการจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาและก้าวหน้าของศาสนสถานของชาวจีน ซึ่งนับว่าเป็นงานที่ต้องอุทิศทั้งแรงใจ แรงกาย และทุนทรัพย์

4. การดำรงตำแหน่งกรรมการอาจสืบทอดตำแหน่งมาจากญาติพี่น้องหรือเครือญาติ ในกรณีที่ญาติพี่น้องที่เคยเป็นกรรมการชราภาพหรือเสียชีวิต ดังนั้นการเป็นกรรมการในศาลเจ้าหรือโรงเจบางแห่งจึงเปรียบเสมือนตัวแทนของชาวจีนรุ่นเก่าที่สืบทอดบทบาทหน้าที่มาถึงลูกหลาน

ส่วนปัจจัยทางสังคมอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อตำแหน่งที่ถาวรของกรรมการศาลเจ้า คือ กรรมการท่านเดิมมักมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ในการสืบทอดพิธีกรรมต่างๆ ดีกว่าคนรุ่นใหม่ หลายท่านมีความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี การไหว้เจ้า การไหว้บรรพบุรุษและศิลปวัฒนธรรมจีน (อาทิ ภาษาจีน) สามารถเป็นกำลังสำคัญในการจัดกิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนาในเทศกาลและวันสำคัญ รวมทั้งสามารถพัฒนาศาลเจ้าให้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

อย่างไรก็ตาม การศึกษารั้วนี้พบว่าศาลเจ้าบางแห่งไม่ปรากฏกรรมการที่บริหารงานอย่างทางการ และบางแห่งขาดการสืบทอดการบริหารจากชาวจีนยุคก่อนสู่ลูกหลานจีนยุคปัจจุบัน จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในศาลเจ้าปัจจุบันภายใต้บริบทสังคมไทย ทำให้ผู้วิจัยสรุปสาเหตุสำคัญของการที่ลูกหลานจีนไม่สืบทอดงานต่อจากบรรพบุรุษ จนทำให้ศาลเจ้าบางแห่งแทบจะไม่ปรากฏคนรุ่นใหม่ ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงความคิดความเชื่อของชาวจีนรุ่นใหม่ที่มีต่อเทพเจ้าและการทำงานให้ศาลเจ้าภายใต้สังคมไทยซึ่งมีการผสมผสานทางวัฒนธรรม และการกลืนกลายทางสังคมวัฒนธรรมสูง ทำให้ชาวจีนรุ่นลูกหลานกลายเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์

จึงเพิกเฉย ไม่ใส่ใจต่องานของศาลเจ้าจีน ทำให้การหาคนรุ่นใหม่มาทำหน้าที่แทนคนยุคก่อนทำได้ยาก

ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของยุคสมัย ทำให้ผู้คนให้ความสำคัญกับเงินทอง ความเร่งรีบในการทำมาหากิน ชีวิตที่เพียบพร้อมด้วยทรัพย์สินสมบัติ เกิดการแข่งขันในการใช้ชีวิตด้านต่างๆ จึงจะเลยและไม่พร้อมจะมีภาระในด้านการทำนุบำรุงศาสนา (ศาลเจ้า)

สาเหตุสำคัญอื่นๆ ได้แก่ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่บกพร่อง ทำให้ชาวจีนยุคก่อนมิได้ถ่ายทอดความคิดความเชื่อทางศาสนาดั้งเดิมของบรรพบุรุษสู่ลูกหลานจีนยุคต่อมา

ส่วนวิธีการคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการประจำศาลเจ้า พบว่าไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากอดีต ดังนี้ วิธีการเลือกกรรมการที่เรียกว่า ปวยเถ้านัง โดยทั่วไปจะเลือกจากคนในพื้นที่ที่มาทำบุญ ช่วยเหลืองานศาลเจ้า ศาลเจ้าจะใช้วิธีให้เทพเจ้าซึ่งเป็นประธาน เช่น กิมบ้อ พระพุทธเจ้า เจ้าแม่ทับทิม เจ้าแม่กวนอิม และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่เคารพในศาลเป็นผู้เลือก โดยให้ชาวจีนที่สามารถอ่านเขียนภาษาจีนได้ทำพิธีกรรมติดต่อกับเทพเพื่อถามความพอใจในการคัดเลือกกรรมการ วิธีการจะทำได้โดยการโยนไม้เสี่ยงทายที่ชาวจีนเรียกว่า ปะปะวย ถามสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าจะเลือกบุคคลนั้น บุคคลนี้ให้เป็นเถ้านังจะเห็นด้วยว่าอย่างไร ถ้าเห็นด้วยก็จะเซงปวย (เป็นการตอบรับของเทพผ่านการเสี่ยงทาย) บุคคลนั้นก็สามารถดำรงตำแหน่งประธาน หรือกรรมการของศาลเจ้า

3. การเปลี่ยนแปลงในด้านการเป็นศูนย์กลางทางสังคม

3.1 การเปลี่ยนแปลงในด้านการเป็นศูนย์กลางความบันเทิงการจัดแสดงอุปรากรจีน (จิว) ของชุมชนชาวจีน

แต่เดิมในเทศกาลสำคัญ อาทิ วันสารทจีน วันไหว้ขอขอบคุณเทพเจ้าช่วงปลายปี (ไปเฟ่งอ้ง) วันเกิดหรือวันสำเร็จมรรคผลเทพเจ้าที่เป็นประธานภายในศาลเจ้า รวมทั้งวันสำคัญอื่นๆ ศาลเจ้าจะมีการจัดแสดงมหรสพโดยเฉพาะจัดแสดงอุปรากรจีน (จิว) บางแห่งจะมีการจัดการร่ายรำถวายเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งให้ชาวจีนที่มาไหว้ได้ชมศิลปะการแสดงเหมือนในยุคที่อยู่ในประเทศบ้านเกิดของตน จำนวนผู้ที่มาชมอุปรากรจีนในแต่ละคืนมีเป็นจำนวนมาก ทั้งที่อยู่ละแวกโรงเจและผู้ที่ย้ายอยู่ไกลออกไป แต่ปัจจุบันศาลเจ้าหลายแห่งได้ยกเลิกการแสดงต่างๆ ไปทั้งการแสดงจิว การร่ายถวายเทพเจ้า รวมทั้งการฉายภาพยนตร์ที่เกิดขึ้นในศาลเจ้าบางแห่งในระยะหลัง

จากการศึกษาพบว่าศาลเจ้าส่วนใหญ่มีการจัดการแสดงจิวลดน้อยลง และมีการยกเลิกการแสดงจิวบางเทศกาล เช่น

ศาลเจ้าชีวฮกตั่ว เคยมีการจัดแสดงจิวในเทศกาลสารทจีนและวันเกิดเจ้าแม่กวนอิม เทศกาลละ 3 คืน แต่ปัจจุบันยกเลิกการแสดงจิวในเทศกาลสารทจีน เหลือแต่เพียงวันเกิดเจ้าแม่กวนอิมจำนวน 3 วัน

ศาลเจ้าอะซุซันตัว เคยมีการจัดแสดงจิ๋วในเทศกาลวันเกิดเจ้าแม่กวนอิม วันขอบคุณพระเจ้า ตอนปลายปี ปัจจุบันเหลือจัดฉายภาพยนตร์ในเทศกาลกินเจซึ่งเป็นเทศกาลที่ใหญ่ที่สุดของโรงเจเพียงเทศกาลเดียว ส่วนเทศกาลอื่นๆ ยกเลิกการจัดกิจกรรมบันเทิง

ส่วนโผนี้ตั้ง เคยมีจิ๋วในวันสารทจีนจำนวน 3 วัน แต่ยกเลิกไปในภายหลังเหลือแต่จัดแสดงจิ๋วในวันขอบคุณพระเจ้าตอนปลายปี จำนวน 2 วัน

เหตุผลสำคัญที่ทำให้ศาลเจ้ายกเลิกหรือลดปริมาณการจัดแสดงอุปรากรจีนหรือจิ๋ว (หรือกิจกรรมบันเทิงอื่นๆ) มีหลายประการ ดังได้กล่าวมาข้างต้น ตั้งแต่ผู้ชมจิ๋วมีจำนวนลดลงมาก จนถึงบางแห่งแทบจะไม่มีผู้ชมเลย การมีกิจกรรมบันเทิงในรูปแบบอื่นๆ เพิ่มขึ้นในยุคต่อมา ทำให้ผู้คนหันไปสนใจรูปแบบความบันเทิงใหม่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจและข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ ทำให้ศาลเจ้าต้องการประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะจิ๋วมีค่าใช้จ่ายสูง การที่เยาวชนจีนยุคหลังถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ ภาษาทำให้ไม่สามารถเข้าใจการแสดง ความหมาย บทพูดของการแสดงจิ๋ว หรือกล่าวอีกอย่างว่าดูจิ๋วไม่เป็น เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงอื่นๆ อันเป็นผลมาจากการลดลงของกิจกรรมบันเทิง

การลดลงของการปฏิสังสรรค์ทางสังคม (ผ่านการใช้ภาษาจีน) ของชาวจีน

จากเดิมจะพบว่าเมื่อมีการแสดงก็จะเกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนหรือเกิดการพบปะสังสรรค์ของกลุ่มชาวจีนทั้งที่นัดหมายล่วงหน้าและไม่ได้นัดหมายหน้าโรงจิ๋ว ทำให้กลุ่มคนมีการปฏิสัมพันธ์

พูดคุยแลกเปลี่ยนกันในเรื่องต่างๆ ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กระบวนการดังกล่าวทำให้ภาษาจีนถูกนำมาใช้ในหมู่ชาวจีนด้วยกันและอีกส่วนหนึ่งก็สืบทอดอย่างไม่เป็นทางการให้ลูกหลานจีนโดยผ่านการทักทาย พูดคุยและการดูจิ๋วทำให้ภาษาจีนยังคงดำรงอยู่ในคนรุ่นใหม่ในฐานะเป็นภาษาของบรรพบุรุษที่อพยพมาจากประเทศจีน แต่ต่อมาเมื่อกิจกรรมทางสังคม (จิ๋ว) ที่ทุกคนมีส่วนร่วมลดลง การปฏิสัมพันธ์ (โดยภาษาจีน) ก็ลดลงตามไปด้วย

จากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการใช้ภาษาในกลุ่มชาวจีนที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ทำให้ตามศาลเจ้าโรงเจเกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มคนหลากหลายรูปแบบ ทั้งการใช้ภาษาจีนซึ่งมักจะใช้พูดคุยสื่อสารในกลุ่มชาวจีนสูงอายุ การใช้ภาษาจีนผสมผสานกับภาษาไทยและการใช้ภาษาไทยล้วนในการพูดคุยกับคนต่างรุ่นอายุ การเปลี่ยนแปลงจากการใช้ภาษาจีนมาเป็นภาษาไทยทั้งหมด กล่าวได้ว่ามีผลกระทบต่อการสืบทอดวัฒนธรรมในด้านภาษาที่แตกต่างไปจากเดิม

จากการศึกษาบทบาทด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทางด้านภาษาของศาลเจ้าจีนในงานวิจัยพบว่าปัจจุบันภายในศาลเจ้าการพูดคุยส่วนใหญ่จะสื่อสารด้วยภาษาไทยเป็นหลัก จะมีการใช้ภาษาจีนบ้างบางส่วนในหมู่ชาวจีนสูงอายุ (บางส่วนชาวจีนก็ใช้ภาษาไทยผสมกับภาษาจีน)

ในส่วนของภาษาเขียน (ภาษาจีนกลาง) จากการพูดคุยกับกรรมการศาลเจ้าหลายแห่งพบว่าปัจจุบันผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการอ่าน การเขียนภาษาจีนมีจำนวนค่อนข้างน้อย โดยทั่วไปจะเป็นชาวจีนสูงอายุที่เคยเรียนภาษาจีนในโรงเรียน

จีนในอดีต ซึ่งกลุ่มนี้ปัจจุบันมีอายุประมาณ 70 ปีขึ้นไป สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ศาลเจ้าบางแห่งตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และตระหนักถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่องานของศาลเจ้า อย่างไรก็ตาม ศาลเจ้าทุกแห่งอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความเข้าใจ โดยเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย การเปลี่ยนผ่านของผู้คนแต่ละยุคแต่ละรุ่น การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมจีนและไทย ภายใต้บริบทของสังคมไทย

ดังนั้น ในงานวิจัยชิ้นนี้จึงสรุปว่าการสืบทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษาที่ชัดเจนและยังดำรงอยู่มาถึงปัจจุบันไม่ได้อยู่ที่ภาษาที่ชาวจีนใช้ในการติดต่อสื่อสารพูดคุยภายในศาลเจ้า แต่การสืบทอดภาษาจะกระทำการผ่านการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ภายในศาลเจ้าทางการสวด ท่องทำนองการสวด โดยใช้ภาษาจีน สัญลักษณ์ท่าทางของผู้ประกอบพิธีในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ นั้นหมายถึง การสืบทอดการใช้ภาษา (จีน) ภายในศาลเจ้าจะผ่านบทสวดจากคัมภีร์จีน ท่องทำนองการสวด โดยพระจีนหรือพระฉวนหรือนักสวดในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนานั้นเอง

ข้อมูลที่พบสอดคล้องกับงานวิทยานิพนธ์ของ โสวัตรี ณ ถลาง (2538: บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษา วัดฉวน: บทบาทด้านพิธีกรรมและความสัมพันธ์ที่มีต่อชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าวัดฉวนได้สืบสานเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญไว้เพียงประการเดียวคือภาษา ซึ่งได้แก่ การใช้ทำนองและบทสวดที่เป็นภาษาฉวนตามแบบอย่างอนันนิทาย และวิธีการเดียวที่วัดฉวนใช้ในการรักษาและถ่ายทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทางด้านภาษาคือการสอน

พระปริยัติธรรมเป็นภาษาฉวน แต่เนื่องจากพระสงฆ์และสามเณรที่มาบวชเป็นชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีนที่ไม่ได้มีความจำเป็นต้องศึกษาภาษาฉวนอย่างลึกซึ้ง จึงเพียงแค่ฝึกสวดและท่องจำเพียงเพื่อไปประกอบพิธีกรรม ทำให้วัฒนธรรมดังกล่าวอ่อนกำลังลง

การสูญหายของเศรษฐกิจหน้าโรงจั่ว

ในอดีตจะพบว่าเมื่อมีการแสดงก็จะพบพ่อค้าแม่ค้าตามหน้าโรงจั่ว ผู้ชายส่วนใหญ่มักจะเป็นชาวจีนนำขนมของจีนโบราณซึ่งปัจจุบันหาได้ยากมาขาย อาทิ น้ำตาลเปา (ขนมชนิดหนึ่งใช้น้ำตาลเป็นส่วนประกอบสำคัญ มีลักษณะเหนียวคล้ายตังเม มักมีสีแดง เขียว และเหลือง ผู้ชายมักใช้วิธีการปั้นหรือเป่าให้เป็นรูปสัตว์ ดอกไม้ หรือบางครั้งก็เป็นรูปตุ๊กตาตามที่ลูกค้าต้องการ ฝรั่ง (น้ำตาลเส้นข้างในใส่ถั่ว) เจี้ยวไล่ เป็นผลไม้คล้ายพุทราจีนเสียบไม้ ต่อมานอกจากขนมก็มีการขายอาหารอย่างอื่นเพิ่มขึ้น เช่น ข้าวต้มเครื่อง

ลักษณะดังกล่าวนำมาซึ่งการกระจายรายได้ในชุมชน ซึ่งต่อมาค่อยๆ ลดและหายไปพร้อมๆ กับกลุ่มชาวจีนที่เคยนิยมดูจั่ว

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญด้านอื่นๆ

การเปลี่ยนแปลงผู้ดูแลศาลเจ้า

ในอดีตศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงครามจะมีนักบวชชายหรือนักบวชหญิง (คนทั่วไปจะเรียกว่า ซือกง ซือหู โกวเนี้ย หรือซือไท่) ซึ่งผ่านพิธีกรรมบางอย่างจากนักบวชรุ่นก่อนหรือจากวัดจีนหรือวัดฉวนอาศัยประจำภายในศาลเจ้า การดำรงอยู่ของผู้ถือศีลหรือนักบวชจะมีสืบทอดกันมาเรื่อยๆ รุ่นต่อ

รุ่นหลายรุ่นอายุ บางแห่งเพิ่งจะหมดไปไม่กี่สิบปี
ที่แล้ว ในช่วงที่มีนักบวชอาศัยอยู่ก็จะมีกรรมสวดมนต์
เช้า เย็น ตามหลักคำสอนทางศาสนาต่างๆ รวมทั้ง
นักบวชหรือผู้ถือศีลดังกล่าวมักมีความสามารถในการ
การดำเนินพิธีกรรมทางศาสนา แต่ปัจจุบันมีเพียง
ศาลเจ้า 2 แห่งที่มีนักบวชอาศัยภายในศาลเจ้าและ
ดูแลกิจการภายในต่างๆ นอกนั้นจะเปลี่ยนเป็น
เพียงคนเฝ้า (บางแห่งเป็นคนไทย) ที่ผู้จัดการศาล
หรือกรรมการศาลว่าจ้างให้มาเฝ้าโดยมีค่าจ้างเป็น
รายเดือน ผู้เฝ้าบางศาลที่เป็นชาวไทยแท้ๆ ไม่
สามารถพูดคุยหรือติดต่อกับผู้ที่มาศาลเจ้าโรงเจ
ด้วยภาษาจีนได้อีกต่อไป และเนื่องจากความไม่เข้าใจ
ในขนบธรรมเนียมบางอย่างอย่างถ่องแท้ จึงทำให้
ละเว้นการปฏิบัติตามแบบแผนที่เคยปฏิบัติมาแต่เดิม
เหล่านี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการขาดหาย
ของพิธีกรรมบางอย่างภายในศาลเจ้าโดยเฉพาะศาล
ที่รกร้างขาดการดูแลหรือขาดการเอาใจใส่

การเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณผู้มาไหว เทพเจ้าในศาลเจ้า

ถ้าเปรียบเทียบปริมาณผู้มาไหวเทพเจ้าใน
ศาลเจ้าปัจจุบันกับอดีตพบว่า จำนวนผู้มาศาลเจ้า
ลดลงเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะวันธรรมดา จาก
การสำรวจตามศาลเจ้าต่างๆ ในจังหวัดสมุทรสงคราม
พบว่าในแต่ละวันที่ไม่ใช่เทศกาลสำคัญ หรือเทศกาล
ประจำปีของศาลเจ้าแทบจะไม่มีผู้คนแวะเวียนไป
มาในศาลเจ้าเลย หรือถ้ามีจำนวนคนที่มาไหว คน
เฝ้าศาลเจ้ากล่าวว่าแทบนับจำนวนคนได้ ศาลเจ้า
หลายแห่งที่ผู้วิจัยไปสำรวจเบื้องต้นพบว่าแทบไม่
ปรากฏผู้ใดเลยถึงแม้บางวันจะเป็นวันพระจีน (ชิวอิก
หรือจันโหวง) หรือวันตรุษจีน วันเกิดเทพผู้เป็น
ประธานในศาลจากการสอบถามสตรีชาวจีนผู้หนึ่ง

อายุราว 50 ปี ที่มาช่วยงานศาลเจ้าแห่งหนึ่ง
(พบกระดาษาเงินกระดาษาทอง) ด้วยความศรัทธา
ให้ข้อมูลว่าปัจจุบันการมาไหวลี้ภัยลี้ภัยของ
ชาวจีนเปลี่ยนแปลงไป คือ การมาไหวจะเน้นวันเสาร์
หรืออาทิตย์ซึ่งเป็นวันที่ลูกหลานหยุดงาน ไม่เน้น
วันพระจีน การมาศาลเจ้าของชาวจีนมักมีจุด
มุ่งหมายเพื่อติดต่อให้ศาลเจ้าไปประกอบพิธีกรรม
ทางศาสนา เช่น จัดพิธีงัดเด็กหรือมาสั่งของ
เกี่ยวกับการจัดพิธีงัดเด็กหรือซื้อข้าวของให้กับ
ผู้เสียชีวิตเป็นสำคัญ ส่วนสาเหตุสำคัญที่ทำให้ใน
วันธรรมดาที่ไม่มีพิธีกรรมหรือเทศกาลสำคัญศาล
เจ้าส่วนใหญ่ทุกแห่งแทบจะไม่มีคนมากราบไหว้
จากการสัมภาษณ์กรรมการ และชาวจีนที่มาศาล
เจ้าทั่วไป ให้เหตุผลว่าเพราะชาวจีนรุ่นเก่าที่เคยมา
โรงเจปัจจุบันเสียชีวิต หรือส่วนใหญ่อยู่ในวัยชรา
เป็นส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมด สุขภาพร่างกายไม่
แข็งแรง การเดินทางจะต้องอาศัยลูกหลาน ไม่
สามารถเดินทางมาตามลำพัง ส่วนสาเหตุสำคัญ
อื่นๆ ที่เป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทาง
เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม หรือสังคมยุค
โลกาภิวัตน์ซึ่งทำให้ลูกหลานชาวจีนไม่ได้มีการสืบทอด
ประเพณี ละทิ้งประเพณีการไหว้เจ้า หรือการไป
ศาลเจ้า เพราะความวุ่นวายในการใช้ชีวิต และมี
ภารกิจมากมายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็น
เรื่องเกี่ยวกับครอบครัว บุตรหลาน ญาติพี่น้อง
การทำมาหากิน ปัญหาการเงิน การค้าการลงทุน
สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้ชาวจีนยุคใหม่ซึ่งเผชิญกับ
ภารกิจและปัญหาการใช้ชีวิตในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น
มากมายในสังคมปัจจุบันหลักหมื่นความรับผิดชอบ
หรือเพิกเฉยการสืบทอดประเพณีจีน ละทิ้งการไหว้
เจ้าตามศาลเจ้าข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ได้แต่จะปรากฏ
ในวันธรรมดา แม้แต่ในเทศกาลสำคัญ เช่น เทศกาล

กินเจซึ่งศาลเจ้าจะมีการจัดงานหลายวัน ชาวจีนปัจจุบันก็เลือกที่จะไปไหว้เพียงวันใดวันหนึ่ง ขณะที่บรรพบุรุษมักจะมาร่วมพิธีกรรมจำนวนหลายวัน โดยให้เหตุผลว่ามาตามธรรมเนียมที่บรรพบุรุษเคยมาปฏิบัติ การปฏิบัติดังกล่าวทำให้พวกเขามีความสบายใจที่รู้สึกว่าการทำตามบรรพบุรุษ ไม่ได้ทอดทิ้งประเพณีหรือธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาในครอบครัว ถึงแม้บางขั้นตอนของการร่วมในพิธีกรรมจะลดลง นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและภาระหน้าที่ที่เพิ่มขึ้น ทำให้ชาวจีนหลายครอบครัวหรือชาวจีนจำนวนหนึ่งละทิ้งประเพณีการไหว้เจ้าที่ถือปฏิบัติเป็นธรรมเนียมตามบ้านเรือนจากสาเหตุหลายประการทำให้ชาวจีนรุ่นหลังห่างเหินจากศาลเจ้าและเทพเจ้าซึ่งครั้งหนึ่งบรรพบุรุษของพวกเขาเคารพยึดถือ

นอกจากสาเหตุที่ระบุข้างต้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าปัจจัยทางด้านการกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Assimilation) ที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลาช้านานในสังคมไทยก็นับว่ามีความสำคัญต่อการเพิกเฉย/ละทิ้งการสืบทอดประเพณีการไหว้เจ้าทั้งตามบ้านเรือนและตามศาลเจ้า รวมทั้งการไปร่วมกิจกรรมในเทศกาลต่างๆ ของศาลเจ้าที่ลดน้อยลง ดังนี้

การกลืนกลายทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการสมรสระหว่างชนกลุ่มน้อย (ผู้อพยพมาจากสังคมอื่น) กับชนกลุ่มใหญ่ (ซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมหลัก) เมื่อมีลูกหลาน ลูกหลานจะถูกกลืนกลายเป็นคนในสังคมใหญ่ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิและสถานภาพที่ดีขึ้น

การกลืนกลายทางวัฒนธรรมทำให้เยาวชนที่เกิดจากพ่อแม่ที่มีเชื้อชาติจีนไม่ได้มีการใช้ชีวิตที่แตกต่างจากเยาวชนไทย เยาวชนทั้งสองกลุ่มมี

สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจเช่นเดียวกัน ทั้งสองกลุ่มไปวัดไทย สวดมนต์ไหว้พระที่วัด ใส่บาตรทำบุญ หรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในเทศกาลสำคัญๆ ของไทยเช่นเดียวกันสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยมองว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เยาวชนหรือคนไทยทุกคนไม่ว่าจะสืบเชื้อสายหรือมาจากชาติพันธุ์ใดที่อาศัยในสังคมไทยภายใต้พุทธศาสนา เมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรค พวกเขาจะไม่ขาดสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสรุปว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่างๆ ภายในศาลเจ้าของชุมชนถ้าเทียบกับอดีตมีระดับที่ลดน้อยลง การมีส่วนร่วมที่มีสาธุชนจำนวนมากมักปรากฏในเทศกาลใหญ่ที่สำคัญๆ ของศาลเจ้า ส่วนเทศกาลที่สำคัญรองลงมามักเป็นกิจกรรมภายในของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าจำนวนไม่กี่คน

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมพบว่าศาลเจ้าแทบทุกแห่ง (ยกเว้น 2-3 แห่ง) มีการปรับปรุง อาคารสถานที่ให้มีความสะดวกสบายและกว้างขวางมากขึ้น หลายแห่งมีการซื้อที่ดินเพิ่มเติมจากเดิม มีเพียงบางแห่งที่พื้นที่ภายในตัวศาลเจ้าลดน้อยลง โดยทั่วไปจะเป็นศาลเจ้าขนาดเล็กที่ถูกปล่อยปละละเลย หรือขาดการดูแล ไม่มีใครสืบทอดหรือรับผิดชอบอย่างเป็นทางการ เช่น ศาลเจ้าอำมาแห่งหนึ่ง พบว่าแต่เดิมตัวศาลมีพื้นที่กว้างกว่าปัจจุบันที่สร้างใหม่ โดยพื้นที่ของศาลเจ้าบางส่วนถูกนำมาสร้างเป็นสวนสาธารณะของหมู่บ้าน หรือศาลเจ้าอีกแห่งหนึ่งที่อยู่ค่อนข้างลึกตั้งอยู่ท่ามกลางบ้านเรือนของชาวสวนผลไม้ และ

สวนมะพร้าวซึ่งประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนไทยแท้ แทบจะไม่มีชาวไทยเชื้อสายจีนหรือชาวจีนเลย พบว่า สภาพศาลค่อนข้างทรุดโทรม สภาพขาดการบำรุงรักษา เพียงแต่นานๆ ครั้งจะมีคนมาทำความสะอาด

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจศาลเจ้าต่างๆ โดยทั่วไปกล่าวได้ว่าศาลเจ้าส่วนใหญ่ในจังหวัดสมุทรสงครามมีการปรับปรุง ดูแลเป็นอย่างดี มีการทำความสะอาดอาคาร พื้นห้อง บริเวณภายในศาล อย่างสม่ำเสมอ บางแห่งมีการปิดกวาดทำความสะอาดตามแท่นบูชา และตามพื้นห้องทุกวันหรือแทบทุกวัน ทำให้ผู้เข้าไปในศาลเจ้าพบสภาพของศาลเจ้าที่สะอาด เป็นระเบียบ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในสถานที่ และสภาพแวดล้อมของผู้ดูแลที่มีต่ออาคารในฐานะเป็นสถานที่ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานเทพเจ้าซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์

การเปลี่ยนแปลงในส่วนโครงสร้างตัวอาคารของศาลเจ้าพบว่า ตัวอาคารมักจะมีการสร้างหรือปรับปรุงใหม่ โดยมีการก่อสร้างใหม่จากหลังเก่าเดิมที่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวหรือบ้านเรือนไทยขนาดใหญ่ (สภาพไม่ได้แตกต่างจากบ้านของชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงเท่าใดนัก) มาเป็นอาคารปูนหรือคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียวขนาดใหญ่ ลักษณะอาคารจะเป็นอาคารทรงตรง ด้านในจะแบ่งเป็นพื้นที่ต่างๆ กว้างขวาง ส่วนหลังคามีลักษณะตัดตรง บางแห่งจะมีรูปปั้นปั้นหงส์ มังกรและดวงไฟ หรือลูกแก้วอยู่ตรงกลางรูปปั้นดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงศิลปกรรมของจีนอย่างเด่นชัดและสวยงาม

ลักษณะภายในอาคารจะมีการตั้งเป็นแท่นบูชาพร้อมเครื่องบูชาต่างๆ อาทิ กระจก รูป เทียน โคมจีน อุปกรณ์ที่ชาวจีนใช้เสี่ยงทาย เช่น ปวย เชียมซี ถ้าเป็นศาลเจ้าขนาดใหญ่จะมีแท่นบูชาขนาดต่างๆ

จำนวนมาก แต่ละแท่นจะประดิษฐานเทพเจ้าต่างๆ บางส่วนจะเป็นแท่นตั้งป้ายวิญญาณของชาวจีน ส่วนบางแห่งที่เป็นอาคารสองชั้น มักยกพื้นสูง ส่วนบนจะเป็นที่ประดิษฐานของเทพเจ้า ส่วนชั้นล่างก็มักจะทำเป็นห้องเก็บของ หรือห้องโถงกว้างสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ

ส่วนโรงจิวก็มีการเปลี่ยนโครงหลังคาจากไม้เป็นโครงเหล็ก ในอดีตโรงจิวของศาลเจ้าจะมีการปลูกเป็นโรงยกพื้นตั้งอยู่ถาวรเหมือนอาคารศาลเจ้า แต่ปัจจุบันพบว่าศาลเจ้าบางแห่งรื้อถอนโรงจิวเหลือเพียงที่ว่าง หรือสร้างเป็นสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เพื่อประโยชน์ใช้สอยภายในศาลเจ้าแทน

การเปลี่ยนแปลงศาลเจ้าให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว

การเปลี่ยนแปลงบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของศาลเจ้าจีน ทั้งด้วยเพราะเป็นนโยบายของทางราชการ และด้วยการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของศาลเจ้าแต่ละแห่ง คือ การจัดให้ศาลเจ้าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมจีนที่สำคัญของท้องถิ่น โดยเฉพาะในช่วงที่ศาลเจ้ามีเทศกาลการปรับเปลี่ยนดังกล่าวปรากฏในศาลเจ้าหลายแห่งในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยพบว่าปัจจุบันทางศาลเจ้าพยายามประชาสัมพันธ์ทั้งทางตรง (ปากต่อปาก) และทางอ้อม (ผ่านสื่อโทรทัศน์ท้องถิ่น ใบปลิว) เชิญชวนให้คนมาร่วมงาน รวมทั้งเยี่ยมชมสถานที่ และกราบไหว้รูปเคารพที่เก่าแก่และมีความค่า โดยเน้นที่สัญลักษณ์หรือจุดเด่นของศาลเจ้า อาทิ ศาลเจ้าแห่งหนึ่งจะเน้นที่รูปเคารพเก๋าวงฮุกโจ้ว ซึ่งเป็นรูปเคารพเทพเจ้าเก้าองค์แบบดั้งเดิม นำมาจากประเทศจีนโดยตรง มีลักษณะที่สวยงาม ซึ่งหาดูได้

ยากในปัจจุบัน ส่วนศาลเจ้าอีกแห่งก็เน้นจุดเด่นที่สภาพแวดล้อม โบราณวัตถุที่มีคุณค่าในศาลเจ้าเป็นต้น

การปรับเปลี่ยนของศาลเจ้าบางแห่งจากศาสนสถานที่เรียบง่าย เป็นที่ถือศีล พิภพสมาธิ และประกอบพิธีกรรมตามเทศกาลให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมะ (หรือที่เรียกทั่วไปว่า ธรรมะสัญจร) ปัจจุบันกล่าวได้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างรายได้ให้ศาลเจ้า เพื่อให้ศาลเจ้าใช้เป็นค่าใช้จ่ายและใช้ในการดำเนินกิจการทางศาสนาหรือทำนุบำรุงปรับปรุงศาสนสถานเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลโดยลงพื้นที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงบทบาทด้านนี้ของศาลเจ้าส่วนใหญ่ในจังหวัดสมุทรสงครามยังเป็นเพียงแนวคิด ยังไม่มีลักษณะเป็นรูปธรรม และยังไม่มีความชัดเจนของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มั่นคง ถาวร เพราะศาลเจ้าแต่ละแห่งมักจะมีข้อจำกัด เช่น ขาดบุคลากร ขาดงบประมาณ ขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าเงินให้คงอยู่และดำรงไว้ซึ่งบทบาทสำคัญ

จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าเงินในจังหวัดสมุทรสงครามส่วนใหญ่ค่อนข้างจะมีความพร้อมต่อการพัฒนาศาลเจ้าเงินให้อยู่ในสภาพที่เป็นเหมาะแก่การเป็นศาสนสถานของเทพเจ้าที่มีความศักดิ์สิทธิ์ และมีจุดมุ่งหมายให้ศาลเจ้าเงินดำรงอยู่ โดยสามารถดำเนินบทบาทที่สำคัญโดยเฉพาะการสืบทอดพิธีกรรม เทศกาลสำคัญๆ อย่างต่อเนื่องไปยังรุ่นลูกหลาน จะมีเพียงบางศาลที่มี

ข้อจำกัดทำให้ศาลมีลักษณะทรุดโทรม ไม่สามารถสืบทอดพิธีกรรมดั้งเดิมเหมือนศาลเจ้าส่วนใหญ่ ดังนั้นเพื่อให้ศาลเจ้าเงินสามารถสืบทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเงินที่สำคัญให้ดำรงอยู่และพัฒนาต่อไปชั่วลูกหลาน ศาลเจ้าเงินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการร่วมมือ ดังต่อไปนี้

1. ในด้านตัวอาคารศาลเจ้า รวมทั้งอาณาบริเวณของศาลเจ้าควรมีการตกแต่งให้สะอาดเรียบร้อยเป็นระเบียบตลอดเวลา มีป้ายบอกชื่อตำแหน่งที่ตั้ง ทางเข้าออกศาลชัดเจน ส่วนศาลเจ้าเงินใดที่มีความพร้อมทางด้านการเงินอาจจะสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ลานจอดรถ ห้องสุขา เพื่อรองรับผู้ที่มากราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามวาระโอกาสต่างๆ

2. ในด้านพิธีกรรมและเทศกาล ศาลเจ้าเงินควรจะมีการจัดเทศกาลและพิธีกรรมที่ต่อเนื่องทุกปี โดยการจัดเทศกาลใหญ่ที่มีสาธุชนชาวเงินเข้าร่วมเป็นจำนวนมากหรือมีพิธีกรรมมาก อาจจะอาศัยความร่วมมือระหว่างศาลเจ้า หรือการติดต่อช่วยเหลือระหว่างกรรมการแต่ละแห่ง

3. ในด้านศิลปวัฒนธรรม ศาลเจ้าเงินหลายแห่งเป็นศาสนสถานที่สะท้อนให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมศิลปกรรมและวัตถุรูปเคารพเงินที่มีคุณค่าสัญลักษณ์ดังกล่าวอาจรวบรวมและนำเสนอในรูปแบบเอกลักษณ์ของศาลเจ้าเงินในจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อใช้ประโยชน์ด้านศาสนา การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ การศึกษาความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม (เงิน) และการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมของจังหวัด

4. ศาลเจ้าเงินแต่ละแห่งควรมีการบันทึกประวัติความเป็นมา พิธีกรรม และขั้นตอนการประกอบ

พิธีกรรมสำคัญเป็นลายลักษณ์อักษร อาจจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาจีนให้อนุชนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจ เพื่อที่จะนำไปซึ่งการสืบทอดแนวคิดหรือพิธีกรรมในกลุ่มคนรุ่นต่อไป

5. เพื่อให้การบริหารจัดการทางการเงิน และการพัฒนาศาลเจ้าเป็นไปด้วยความเหมาะสม คล่องตัวสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ควรมีการเปลี่ยนแปลง กฎระเบียบที่ใช้บังคับศาลเจ้า (ใช้กฎหมายว่าด้วย อั้งยี่) ซึ่งมีกฎระเบียบที่ค่อนข้างเข้มงวด เคร่งครัด ให้ยืดหยุ่นมากขึ้น

6. หน่วยงานของรัฐควรมีการสนับสนุนทาง ทางการเงินสำหรับศาลเจ้าบางแห่งที่มีข้อจำกัดทาง ทางการเงิน และสนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ทาง ด้านพิธีกรรม เช่น การไหว้เทพเจ้า การจัดของไหว้ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมทางศาสนาเป็นไปด้วย ความถูกต้องตามขนบธรรมเนียม

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า ศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงครามยังคงสามารถดำรงซึ่งเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ และบทบาทที่สำคัญของศาลเจ้าจีนในหลายด้าน หลายประการ อาทิ การสืบทอดความต่อเนื่องของ เทศกาลและพิธีกรรมบางอย่างบางประการ การเป็นที่พึ่งทางใจ การเป็นศาสนสถานที่ประดิษฐาน รูปเคารพเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นที่เคารพ นับถือของชาวจีน การเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม สำคัญ การเป็นศาลเจ้าประจำตระกูล การเป็น แหล่งศึกษาศิลปวัฒนธรรมจีน แต่อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้ศาลเจ้าถูกลดบทบาท และความสำคัญลงในหลายด้านหลาย

ประการเช่นกัน โดยเฉพาะบทบาทการเป็นศูนย์กลาง ของชุมชน การเป็นสถานศึกษา การเป็นแหล่ง บ้านเทิง การเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ของผู้คน รวมทั้งการลดลงของการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ด้านต่างๆของชุมชน และชาวจีนรุ่นหลังในการ สืบทอดขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง. 2543. **ทำเนียบทะเบียนศาลเจ้าทั่วราชอาณาจักร**. กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครอง.

_____. 2549. **ทำเนียบทะเบียนศาลเจ้าทั่วราชอาณาจักร**. กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครอง.

บรมพิลดี, พรินา. 2533. **ความเชื่อชาวจีน**. แปลโดย หยกแดง. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์วาด.

ประยงค์ อนันทวงศ์. 2540. **หล่นบนโต๊ะจีน ชุดที่ 2**. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

พงศ์สวัสดิ์ สระวาสี. 2539. “แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศาลเจ้าจีนในการพัฒนาเมืองและชุมชนภูเก็ต.” วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรพรรณ จันทโรนานนท์. ม.ป.ป. “ศาลเจ้าชาวจีนในเมืองไทย.” ใน **ทำเนียบศาลเจ้าทั่วราชอาณาจักร**, หน้า 9. สมุทรสาคร: ทำเงินศรีเอช.

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. ม.ป.ป. **บูรณาการของเยาวชนจีนในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รตพร ปัทมเจริญ. 2544. “บทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จีน ในเขต

อำเภอเมือง จ.นครปฐม.” วิทยานิพนธ์
สังคมวิทยา มหบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สมบูรณ์ สุขสำราญ. 2530. **ความเชื่อทางศาสนา
และพิธีกรรมของชุมชนชาวจีน**. กรุงเทพฯ-
มหานคร: โครงการเผยแพร่งานวิจัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โสวัตรี ณ ถลาง. 2538. “วัฒนธรรม: บทบาทด้าน
พิธีกรรมและความสัมพันธ์ที่มีต่อชุมชนใน
เขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Asst. Prof. Ruenkaew Pattranupravat received her Master's degree in Sociology from Thammasat University. She is currently a full-time lecturer at the School of Humanities, University of the Thai Chamber of Commerce. Her main interest is Globalization in Rural Society and Ethnic Groups.